

**Przykładowe zapisy do dokumentacji postępowań
o udzielenie zamówień uwzględniających aspekty
społeczne**

Urząd Zamówień Publicznych

2024 r.

Spis treści

Zamówienia zastrzeżone.....	3
Specjalny reżim zamówień zastrzeżonych na usługi społeczne, kulturalne i zdrowotne	14
Etykiety.....	17
Dostępność dla osób z niepełnosprawnościami oraz projektowanie z przeznaczeniem dla wszystkich użytkowników.....	25

Zamówienia zastrzeżone

Zamówienia zastrzeżone są instrumentem realizacji polityki społecznej. Oznaczają one zamówienia, w których zamawiający może zastrzec prawo udziału w postępowaniu i ubiegania się o zamówienie dla wykonawców, którzy spełniają określone warunki. Warunki te odnoszą się do struktury zatrudnienia oraz głównego celu prowadzonej przez podmiot działalności. Co za tym idzie, zamówienia zastrzeżone są narzędziem, które sprzyja włączeniu społecznemu poprzez zawodową aktywizację osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz ich społeczną integrację.

Ustawa Prawo zamówień publicznych z dnia z dnia 11 września 2019 r. (Dz. U. z 2023 poz. 1605 ze zm., w niniejszym dokumencie jako: „ustawa Pzp”) reguluje problematykę zamówień zastrzeżonych w art. 94 ustawy. Zgodnie z art. 94 ust. 1 ustawy pzp zamawiający może zastrzec w ogłoszeniu o zamówieniu, że o udzielenie zamówienia mogą ubiegać się wyłącznie wykonawcy mający status zakładu pracy chronionej, spółdzielnie socjalne oraz inni wykonawcy, których głównym celem lub głównym celem działalności ich wyodrębnionych organizacyjnie jednostek, które będą realizowały zamówienie, jest społeczna i zawodowa integracja osób społecznie marginalizowanych, w szczególności:

- 1) osób niepełnosprawnych w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 100, 173, 240 i 852),
- 2) bezrobotnych w rozumieniu ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2023 r. poz. 735),
- 3) osób poszukujących pracy, niepozostających w zatrudnieniu lub niewykonujących innej pracy zarobkowej, w rozumieniu ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- 4) osób usamodzielnianych, o których mowa w art. 140 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2022 r. poz. 447, z późn. zm.12)),
- 5) osób pozbawionych wolności lub zwalnianych z zakładów karnych, o których mowa w ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. z 2023 r. poz. 127 i 818), mających trudności w integracji ze środowiskiem,
- 6) osób z zaburzeniami psychicznymi w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2022 r. poz. 2123),
- 7) osób bezdomnych w rozumieniu ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268, z późn. zm.13)),
- 8) osób, które uzyskały w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą, o których mowa w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2022 r. poz. 1264 i 1383 oraz z 2023 r. poz. 185 i 547),
- 9) osób do 30. roku życia oraz po ukończeniu 50. roku życia, posiadających status osoby poszukującej pracy, bez zatrudnienia,

10) osób będących członkami mniejszości znajdującej się w niekorzystnej sytuacji, w szczególności będących członkami mniejszości narodowych i etnicznych w rozumieniu ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym (Dz. U. z 2017 r. poz. 823)

– pod warunkiem, że procentowy wskaźnik zatrudnienia osób należących do jednej lub więcej kategorii, o których mowa w pkt 1–10, jest nie mniejszy niż 30% osób zatrudnionych u wykonawcy albo w jego jednostce, która będzie realizowała zamówienie.

Zgodnie natomiast z art. 94 ust. 1a ustawy Pzp w przypadku udzielenia zamówienia przywiązanemu zakładowi pracy, zakładowi pracy chronionej, spółdzielni socjalnej lub innemu wykonawcy, o którym mowa w ust. 1, wartość procentowego wskaźnika, o którym mowa w ust. 1, ustala się w odniesieniu do ogólnego zatrudnienia w tym podmiocie osób społecznie marginalizowanych.

Regulacje z ustawy Pzp dotyczące zamówień zastrzeżonych odzwierciedlają w tym zakresie przepisy unijne¹, które umożliwiają państwu członkowskim zastrzeżenie w prawie krajowym udziału w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego dla zakładów pracy chronionej oraz wykonawców, których głównym celem jest społeczna i zawodowa integracja osób niepełnosprawnych lub osób defaworyzowanych oraz przewidzenie realizacji takich zamówień w ramach programów zatrudnienia chronionego. Warunkiem takiego zastrzeżenia jest jednak konieczność osiągnięcia przez zakłady pracy chronionej, wykonawców prowadzących działalność integracyjną oraz podmioty realizujące programy zatrudnienia chronionego, wskaźnika zatrudnienia osób defaworyzowanych na poziomie co najmniej 30% ogółu zatrudnionych.

A zatem przepis art. 94 ustawy Pzp umożliwia zamawiającym zastrzeżenie prawa udziału w postępowaniu wyłącznie dla podmiotów realizujących cel integracyjny, określa warunki, które muszą spełniać wykonawcy w celu zakwalifikowania ich do kręgu podmiotów uprawnionych do ubiegania się o zamówienie zastrzeżone, oraz katalog środków dowodowych, jakich zamawiający może żądać od wykonawcy w celu wykazania spełnienia tych warunków.

Powyższy przepis ma charakter fakultatywny. To do zamawiającego należy decyzja o zastosowaniu instrumentu zamówień zastrzeżonych. Każda decyzja zamawiającego dotycząca stosowania instrumentów o charakterze społecznym w ramach zamówień publicznych, powinna zostać poprzedzona wnikliwą analizą, która potwierdzi możliwość uwzględniania aspektów o charakterze społecznym w danym zamówieniu i uzasadni wybór tych instrumentów, które w przypadku danego zamówienia przyniosą największe korzyści społeczne. Dokonanie takiej analizy – nie tylko w sytuacji, gdy wymaga tego ustawa Pzp² - jest szczególnie istotna w przypadku zastosowania art. 94 ustawy Pzp. Wiąże się to bowiem z zawężeniem grona potencjalnych wykonawców, którzy muszą być w stanie zrealizować konkretny przedmiot zamówienia, a więc posiadać określony profil działalności, jak również

¹ Art. 20 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/24/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie zamówień publicznych, uchylającej dyrektywę 2004/18/WE (Dz. U. L 94 z 28.03.2014, str. 65 z późn. zm.).

² Art. 83 ustawy Pzp, który zobowiązuje zamawiających do dokonywania przed wszczęciem postępowania, uwzględniając rodzaj i wartość zamówienia, analizy potrzeb i wymagań. Obowiązek ten dotyczy zamówień, których wartość jest równa lub przekracza tzw. progi unijne. W ramach analizy, zgodnie z art. 83 Pzp, zamawiający powinien również wskazać możliwość uwzględnienia aspektów społecznych, środowiskowych lub innowacyjnych zamówienia.

spełniać warunki określone w art. 94 ustawy Pzp dotyczące poziomu zatrudnienia osób z grup defaworyzowanych i prowadzenia ich społeczno-zawodowej integracji.

Zamawiający, korzystając z możliwości zastrzeżenia zamówienia, nie może formułować warunków ograniczających prawo udziału w postępowaniu do określonego typu podmiotu wskazanego w art. 94 ust. 1 ustawy Pzp. Co więcej, katalog tzw. innych wykonawców ubiegających się o zamówienie zastrzeżone pozostaje otwarty, pod warunkiem, że dany podmiot spełnia wymogi w zakresie działalności integracyjnej osób defaworyzowanych oraz zatrudnienia tych osób na minimalnym poziomie wskazanym w art. 94 ustawy Pzp.

Jednakże zamawiający, w zależności od zidentyfikowanych potrzeb społecznych oraz możliwości w danym zamówieniu decyduje, jakie grupy i w jakim zakresie będzie wspierał w tym zamówieniu. A zatem zamawiający nie musi wskazywać całego katalogu osób wymienionych w treści art. 94 ust. 1 Pzp. Może wybrać jedną lub więcej kategorii osób spośród wskazanych w tym przepisie lub wybrać inną grupę osób, która nie została w nim wymieniona. Zamawiający może także pozostawić katalog otwarty³ nie wskazując konkretnej grupy osób marginalizowanych.

Przykład wzorcowego zapisu specyfikacji warunków zamówienia

O udzielenie zamówienia mogą ubiegać się wyłącznie wykonawcy mający status zakładu pracy chronionej, spółdzielnie socjalne oraz inni wykonawcy, których głównym celem lub głównym celem działalności ich wyodrębnionych organizacyjnie jednostek, które będą realizowały zamówienie, jest społeczna i zawodowa integracja osób, w szczególności:

- 1) osób niepełnosprawnych w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 100 z późn. zm.),
- 2) bezrobotnych w rozumieniu ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 735, 1737),
- 3) osób poszukujących pracy, niepozostających w zatrudnieniu lub niewykonujących innej pracy zarobkowej, w rozumieniu ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 735, 1737),
- 4) osób usamodzielnianych, o których mowa w art. 140 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej t.j. (Dz. U. z 2023 r. poz. 1429, 1426),
- 5) osób pozbawionych wolności lub zwalnianych z zakładów karnych, o których mowa w ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 127 ze zm.), mających trudności w integracji ze środowiskiem,
- 6) osób z zaburzeniami psychicznymi w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2123 ze zm.),
- 7) osób bezdomnych w rozumieniu ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 901, 1693 i 1938),
- 8) osób, które uzyskały w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą, o których mowa w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu

³ Użycie w art. 94 ust. 1 ustawy Pzp sformułowania „w szczególności” wskazuje na charakter otwarty katalogu osób społecznie marginalizowanych. Zamawiający ma zatem możliwość skierowania zamówienia zastrzeżonego także do podmiotów, które wspierają inne grupy osób defaworyzowanych, które nie zostały bezpośrednio wskazane w art. 94 ustawy Pzp.

cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1504),

9) osób do 30. roku życia oraz po ukończeniu 50. roku życia, posiadających status osoby poszukującej pracy, bez zatrudnienia,

10) osób będących członkami mniejszości znajdujące się w niekorzystnej sytuacji, w szczególności będących członkami mniejszości narodowych i etnicznych w rozumieniu ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym (Dz. U. z 2017 r. poz. 823)

– pod warunkiem, że procentowy wskaźnik zatrudnienia osób należących do jednej lub więcej kategorii, o których mowa w pkt 1–10, jest nie mniejszy niż 30% osób zatrudnionych u wykonawcy albo w jego jednostce, która będzie realizowała zamówienie.

Poniżej przykład, gdzie zamawiający może wybrać jedną grupę osób marginalizowanych wymienionych w ustawie Pzp.

Przykład wzorcowego zapisu specyfikacji warunków zamówienia

Działając na podstawie art. 94 ust. 1 i 2 ustawy Pzp, zamawiający zastrzega, że o udzielenie zamówienia mogą się ubiegać wyłącznie wykonawcy, którzy łącznie spełniają następujące warunki:

a) mają status zakładu pracy chronionej, spółdzielni socjalnej oraz inni wykonawcy, których głównym celem lub głównym celem działalności ich wyodrębnionych organizacyjnie jednostek, które będą realizowały zamówienie, jest społeczna i zawodowa integracja osób społecznie marginalizowanych tj. **osób bezrobotnych** w rozumieniu ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 735, 1737),

b) posiadają procentowy wskaźnik zatrudnienia osób marginalizowanych w rozumieniu art. 94 ust. 1 ustawy Pzp nie mniejszy niż 30% spośród wszystkich osób zatrudnionych przez wykonawcę (albo przez ww. jednostki, które będą realizować zamówienie) – przy czym osoby te powinny należeć do następującej grupy społecznie marginalizowanej: **osoby bezrobotne** w rozumieniu ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 735, 1737). c) w celu spełnienia ww. warunku, zamawiający dopuszcza zatrudnienie osób bezrobotnych (które nadal są w procesie integracji zawodowej u wykonawcy ubiegającego się o zamówienie zastrzeżone), które miało miejsce w okresie do lat przed złożeniem oferty⁴.

Zamawiający może także wybrać kilka grup defaworyzowanych, które chciałby wspierać w ramach zamówienia zastrzeżonego.

⁴ W przypadku takich grup jak osoby bezrobotne, osoby poszukujące pracy, niepozostające w zatrudnieniu lub niewykonujące innej pracy zarobkowej oraz osoby do 30. roku życia oraz po ukończeniu 50. roku życia, posiadające status osób poszukujących pracy, bez zatrudnienia należy pamiętać o utracie statusu przez takie osoby statusu w chwili zatrudnienia. Biorąc jednak pod uwagę cel tego instrumentu tj. wsparcie podmiotów, których działalność polega na społecznej i zawodowej integracji osób defaworyzowanych, zatrudnienie wyłącznie nowych osób z tych grup jest niecelowe. Zamawiający powinien zatem określić w dokumentacji zamówienia, w jakim okresie przed złożeniem oferty będzie dopuszczał zatrudnienie takich osób, które nadal pozostają w procesie integracji zawodowej u wykonawcy ubiegającego się o zamówienie zastrzeżone.

Przykład wzorcowego zapisu specyfikacji zamówienia

Na podstawie art. 94 ust. 1 i 2 ustawy Pzp zamawiający zastrzega, że o udzielenie zamówienia mogą ubiegać się wyłącznie wykonawcy mający status zakładu pracy chronionej, spółdzielni socjalnej oraz inni wykonawcy, których głównym celem lub głównym celem działalności ich wyodrębnionych organizacyjnie jednostek, które będą realizowały zamówienie, jest społeczna i zawodowa integracja osób społecznie marginalizowanych tj. **osób niepełnosprawnych** w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 100 z późn. zm.), lub/i **osób z zaburzeniami psychicznymi** w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2123 z późn. zm.) na poziomie nie mniejszym niż 30% jednej lub więcej kategorii grup, o których mowa w art. 94 ust. 1, łącznie, zatrudnionych u wykonawcy albo w jego jednostce, która będzie realizowała zamówienie.

Ustawa Pzp umożliwia zamawiającemu wskazanie również innej społecznie marginalizowanej grupy bądź grup, które nie zostały wymienione wprost w treści art. 94 ust. 1, a którą zamawiający chciałby wspierać w ramach udzielenia zamówienia zastrzeżonego⁵.

W art. 94 zostały również określone rodzaje dokumentów jakich zamawiający może żądać od wykonawców ubiegających się o zamówienie zastrzeżone.

W świetle art. 94 ust. 2 ustawy Pzp w przypadku, o którym mowa w ust. 1, zamawiający może żądać dokumentów lub oświadczeń potwierdzających:

- 1) status wykonawcy jako zakładu pracy chronionej lub spółdzielni socjalnej lub dokumentów potwierdzających prowadzenie przez wykonawcę lub przez jego wyodrębnioną organizacyjnie jednostkę, która będzie realizowała zamówienie, działalności, której głównym celem jest społeczna i zawodowa integracja osób społecznie marginalizowanych;
- 2) procentowy wskaźnik zatrudnienia osób należących do jednej lub więcej kategorii, o których mowa w ust. 1, zatrudnionych przez zakłady pracy chronionej, spółdzielnie socjalne lub wykonawcę lub jego wyodrębnioną organizacyjnie jednostkę, która będzie realizowała zamówienie.

W przypadku zamówień o wartości równej lub wyższej niż tzw. progi unijne, zamawiający wymaga złożenia oświadczenia w formie jednolitego europejskiego dokumentu zamówienia (JEDZ). Część II, sekcja A dotycząca informacji na temat wykonawcy zawiera rubrykę, w której zamieszcza się oświadczenie na potrzeby zamówień zastrzeżonych dotyczące statusu wykonawcy.

W przypadku zamówień o wartości poniżej tzw. progów unijnych zamawiający decyduje czy poprzestanie na samym oświadczeniu wykonawcy dotyczącym spełnienia warunków

⁵ W ustawie Pzp zostały wprost wskazane te grupy osób, które szczególnie zagrożone są wykluczeniem społecznym. W praktyce mogą jednak istnieć również inne grupy społeczne, które wymagają w tym zakresie wsparcia, a których nie wymieniono w przepisie ustawy Pzp, o czym świadczy zwrot „w szczególności”.

zamówień zastrzeżonych, czy będzie żądał od niego dokumentów potwierdzających spełnienie tych warunków.

Przykład oświadczenia dotyczącego spełnienia przez wykonawcę warunków zamówień zastrzeżonych z art. 94 ustawy Pzp (zamówienie o wartości poniżej tzw. progów unijnych)

Załącznik nr do SWZ

**OŚWIADCZENIE WYKONAWCY
DOTYCZĄCE SPEŁNIANIA WYMOGU OKREŚLONEGO W ART. 94 USTAWY
PZP**

Dane wykonawcy

Wykonawca/Wykonawcy:

.....

Adres:

.....

REGON:NIP:

Osoba odpowiedzialna za kontakty z Zamawiającym:

.....

.....

Nr telefonu:.....; e-mail:

Oświadczenie wykonawcy dotyczące spełniania warunków zamówienia.

Na potrzeby postępowania o udzielenie zamówienia publicznego realizowanego w trybie podstawowym:

pn.

oświadczam, że:

spełniam warunki zamówienia określone przez zamawiającego w SWZ, dotyczące:

- 1) zastrzeżenia, na podstawie art. 94 ust. 1 i 2 ustawy Pzp, że o udzielenie zamówienia mogą ubiegać się wyłącznie wykonawcy mający status zakładu pracy chronionej, spółdzielnie socjalne oraz inni wykonawcy, których głównym celem lub głównym celem działalności ich wyodrębnionych organizacyjnie jednostek, które będą realizowały zamówienie, jest społeczna i zawodowa integracja osób **niepełnosprawnych** w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. z 2023

r. poz. 100 z późn. zm.), lub/i **osób z zaburzeniami psychicznymi** w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2123 z późn. zm.), oraz osiągający wskaźnik zatrudnienia osób z ww. grup defaworyzowanych na poziomie nie mniejszym niż 30% łącznie zatrudnionych u Wykonawcy albo w jego jednostce, która będzie realizowała zamówienie.

Oświadczam, że wszystkie informacje podane w powyższych oświadczeniach są aktualne i zgodne z prawdą oraz zostały przedstawione z pełną świadomością konsekwencji wprowadzenia zamawiającego w błąd przy przedstawieniu informacji.

Oświadczenie wykonawcy – zał. nr do SWZ musi być podpisane kwalifikowanym podpisem elektronicznym lub podpisem zaufanym lub podpisem osobistym.

Przy podejmowaniu decyzji w zakresie żądania dokumentów lub oświadczeń, należy wziąć pod uwagę cel społeczny jaki realizuje instrument zamówień zastrzeżonych. Co za tym idzie, wyłącznie podmioty o określonym profilu działalności i zatrudnienia, powinny ubiegać się o i w praktyce realizować zamówienie zastrzeżone. Aby mieć pewność, że takie zamówienie zostanie udzielone wykonawcy uprawnionemu do jego uzyskania, wskazane jest żądanie stosownych dokumentów.

Ustawa Pzp nie określa jednak, na jakim etapie postępowania - dokumenty potwierdzające spełnienie przez wykonawcę warunków zamówień zastrzeżonych powinny być wymagane od wykonawców. To do zamawiającego należy zatem decyzja czy dokumentów i oświadczeń będzie żądał od wszystkich potencjalnych wykonawców, czy wyłącznie od tego, którego oferta została oceniona najwyżej. Jak zostało już wspomniane, zamawiający może także poprzestać na samym oświadczeniu o spełnieniu wymogów określonych w art. 94 ustawy Pzp. Poniżej przykładowe zapisy swz w tym zakresie.

Przykład zapisów specyfikacji warunków zamówienia dotyczących żądania dokumentów od wykonawcy, którego oferta została najwyżej oceniona

1. Zamawiający przed wyborem najkorzystniejszej oferty wezwie wykonawcę, którego oferta została najwyżej oceniona, do złożenia w wyznaczonym terminie, nie krótszym niż 5 dni, aktualnych na dzień złożenia, dokumentów potwierdzających spełnienie przez Wykonawcę warunków, o których mowa w punkcie..... SWZ (warunki zamówień zastrzeżonych zgodnie z art. 94 ustawy Pzp).
2. Zamawiający wymaga złożenia przez wykonawcę, którego oferta została najwyżej oceniona, dokumentów potwierdzających:
 - a) status wykonawcy jako zakładu pracy chronionej lub spółdzielni socjalnej lub dokumentów potwierdzających prowadzenie przez wykonawcę lub przez jego wyodrębnioną organizacyjnie jednostkę, która będzie realizowała zamówienie, działalności, której głównym celem jest społeczna i zawodowa integracja osób społecznie marginalizowanych;
 - b) procentowy wskaźnik zatrudnienia osób należących do jednej lub więcej kategorii⁶, o których mowa w art. 94 ust. 1, zatrudnionych przez zakłady pracy chronionej,

⁶ Zamawiający doprecyzowuje zapis, w przypadku gdy wskazał na konkretną grupę lub grupy osób społecznie marginalizowanych, które zamierza wspierać w ramach zamówienia zastrzeżonego.

spółdzielnie socjalne lub wykonawcę lub jego wyodrębnioną organizacyjnie jednostkę, która będzie realizowała zamówienie.

Przykład zapisów specyfikacji zamówienia dotyczący żądania dokumentów od wszystkich wykonawców ubiegających się o zamówienie

1. Każdy z wykonawców ubiegających się o zamówienie zobowiązany jest do złożenia aktualnych na dzień złożenia dokumentów lub oświadczeń potwierdzających:
 - a) status Wykonawcy jako zakładu pracy chronionej lub spółdzielni socjalnej lub innych dokumentów potwierdzających prowadzenie przez wykonawcę lub przez jego wyodrębnioną organizacyjnie jednostkę, która będzie realizowała zamówienie, działalności, której głównym celem jest społeczna i zawodowa integracja osób społecznie marginalizowanych;
 - b) procentowy wskaźnik zatrudnienia osób marginalizowanych, zatrudnionych przez zakłady pracy chronionej, spółdzielnie socjalne lub wykonawcę lub jego wyodrębnioną organizacyjnie jednostkę, która będzie realizowała zamówienie.

W przypadku kiedy zamawiający, zgodnie z jego uprawnieniem z art. 94 ust. 2 Pzp, wymaga dokumentów potwierdzających spełnianie warunków określonych dla zamówień zastrzeżonych, jest uprawniony by w dokumentacji zamówienia doprecyzować, jakie dokumenty będzie akceptował. W przypadku zakładu pracy chronionej czy spółdzielni socjalnej, z uwagi na wymagania sformułowane w stosowanych przepisach⁷, sam fakt posiadania statusu zakładu pracy chronionej czy spółdzielni socjalnej przez te podmioty będzie świadczył o spełnieniu przez nie zarówno wymogu dotyczącego celu działalności, jak i procentowego wskaźnika zatrudnienia osób defaworyzowanych.

Dokumentami akceptowanymi przez zamawiającego w tym zakresie może być decyzja o przyznaniu statusu przez właściwe organy (np. wojewodę) czy ewentualnie będący jej wynikiem wpis do właściwego rejestru np. KRS. Realizacja celu związanego ze społeczno-zawodową integracją osób z grup marginalizowanych może wynikać z przepisów regulujących daną formę prawną prowadzenia działalności również w przypadku innych podmiotów⁸ takich jak zakłady aktywności zawodowej (tzw. ZAZy), centra integracji społecznej (tzw. CISy) czy kluby integracji społecznej (KISy), a także z postanowień aktów wewnętrznych regulujących działalność danego podmiotu np. statutu lub umowy spółki.

⁷ Działalność zakładów pracy chronionej reguluje ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U z 2023 r. poz. 100 z późn. zm.), działalność spółdzielni socjalnych – ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 802).

⁸ Zakłady aktywności zawodowej (tzw. ZAZy), zgodnie z art. 29 ust. 1 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych są wyodrębnionymi organizacyjnie i finansowo jednostkami tworzonymi przez gminy, powiaty oraz fundacje, stowarzyszenia lub inne organizacje społeczne, których statutowym zadaniem jest rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych. Do wykonawców realizujących cel integracyjny zaliczają się także działające na podstawie ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (t.j. Dz. U z 2022 r. poz. 2241), centra integracji społecznej (tzw. CISy) oraz kluby integracji społecznej (tzw. KISy).

Bez względu na to jakich dokumentów zamawiający będzie wymagać od wykonawców, powinien akceptować także inne równoważne środki dowodowe, które potwierdzają spełnianie warunków określonych dla zamówienia zastrzeżonego.

Co więcej, w przypadku zamówień o wartości poniżej, jak i powyżej progów UE, zamawiający może nie żądać dokumentów, jeśli już je posiada lub może je uzyskać za pomocą bezpłatnych i ogólnodostępnych baz danych, w szczególności rejestrów publicznych takich jak na przykład KRS⁹.

Przykład zapisów specyfikacji zamówienia dotyczący żądania dokumentów od wykonawcy na potwierdzenie spełnienia warunków zamówień zastrzeżonych

1. Na potwierdzenie, że wykonawca albo jego jednostka, która będzie realizowała zamówienie spełnia wymogi określone w punkcie.... SWZ (warunki zamówień zastrzeżonych zgodnie z art. 94 ust. 1 ustawy Pzp), wykonawca zobowiązany jest do złożenia stosownych dokumentów.
2. Zamawiający na potwierdzenie warunków zamówień zastrzeżonych będzie akceptował w szczególności:
 - decyzję w sprawie przyznania wykonawcy statusu zakładu pracy chronionej lub zakładu aktywności zawodowej, o których mowa w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 100 z późn. zm.), wpis do Krajowego Rejestru Sądowego potwierdzający status podmiotu jako spółdzielni socjalnej zgodnie z ustawą o spółdzielniach socjalnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 802) lub inne dokumenty potwierdzające status wykonawcy albo jego jednostki organizacyjnej jako zakładu pracy chronionej, spółdzielni socjalnej lub potwierdzające prowadzenie przez wykonawcę albo jego jednostkę, która będzie realizowała zamówienie, działalności, której głównym celem jest społeczna i zawodowa integracja osób będących członkami grupy społecznie marginalizowanej oraz dokumenty potwierdzające procentowy wskaźnik zatrudnienia osób defaworyzowanych.
3. Dokumenty, o których mowa w punkcie 2. będą składane przez wykonawcę, którego oferta została najwyżej oceniona na wezwanie Zamawiającego.

Warunki zamówień zastrzeżonych, mimo że dotyczą wykonawcy, a konkretnie jego profilu działalności i struktury zatrudnienia, nie są warunkami udziału w postępowaniu i nie służą weryfikacji zdolności wykonawcy do realizacji zamówienia. Nie dotyczą ich zatem zasady polegania na potencjale i zasobach podmiotów trzecich¹⁰. W związku z czym, w przypadku ubiegania się o zamówienie zastrzeżone przez konsorcjum wykonawców, każdy z członków konsorcjum musi wykazać, że samodzielnie spełnia warunek dotyczący posiadania statusu zakładu pracy chronionej, spółdzielni socjalnej lub prowadzi działalność, której głównym celem jest integracja społeczna i zawodowa osób z grup marginalizowanych wskazanych w art. 94 ust. 1 ustawy Pzp, a także wymóg dotyczący procentowego wskaźnika zatrudnienia tych osób.

⁹ Analogicznie jak w art. 127 ust. 1 pkt 1) i ust. 2 oraz 274 ust. 4 ustawy Pzp.

¹⁰ Zob. wyrok KIO z dnia 30 października 2012 r. (sygn.. akt: 2249/12 oraz 2255/12) oraz opinia prawna UZP „Udzielanie zamówień zastrzeżonych na podstawie art. 22 ust. 2 ustawy Pzp – spełnianie warunku dotyczącego profilu zatrudnienia przez wykonawców wspólnie ubiegających się o udzielenie zamówienia publicznego.

Ponadto, ewentualne korzystanie przez wykonawcę z podwykonawstwa w zamówieniu zastrzeżonym, nie może prowadzić do obejścia przez niego warunków uprawniających do ubiegania się o udzielenie zamówienia zastrzeżonego. Tak rygorystyczne podejście do kwestii spełnienia warunków zamówień zastrzeżonych ma na celu zagwarantowanie udzielenia zamówienia podmiotowi, który faktycznie zajmuje się wspieraniem osób defaworyzowanych, ich społeczną integracją i aktywizacją zawodową i zapobiegać sytuacjom, w których podmiot spełniający te warunki jest angażowany wyłącznie na etapie postępowania, na potrzeby zdobycia zamówienia zastrzeżonego, a nie na etapie faktycznej realizacji takiego zamówienia.

Przykład zapisu specyfikacji warunków zamówienia

1. Wykonawcy mogą wspólnie ubiegać się o udzielenie zamówienia. W przypadku wykonawców wspólnie ubiegających się o udzielenie zamówienia, każdy z tych wykonawców musi spełniać wymogi wskazane w punkcie SWZ (warunki zamówień zastrzeżonych). Wykonawca nie może polegać na zasobach podmiotu trzeciego w zakresie wymogów wskazanych w punkcie.... . SWZ.
Wykonawca może powierzyć wykonanie części zamówienia podwykonawcom. W takim przypadku podwykonawca powinien spełniać wymogi wskazane w punkcie ... SWZ (zamówienia zastrzeżone zgodnie z art. 94 ust. 1 ustawy Pzp). W związku z punktem 1. każdy z Wykonawców ubiegających się o zamówienie zobowiązany jest do złożenia aktualnych na dzień złożenia dokumentów lub oświadczeń potwierdzających warunki wskazane w punkcie.... SWZ (warunki zamówień zastrzeżonych zgodnie z art. 94 ust. 1 ustawy Pzp)

Należy przy tym pamiętać, że w przypadku niezłożenia lub złożenia przez wykonawcę niekompletnych czy zawierających błędy dokumentów i oświadczeń potwierdzających spełnienie warunków sformułowanych w art. 94 ust. 1 ustawy Pzp, zamawiający powinien wezwać wykonawcę do ich złożenia, uzupełnienia lub poprawienia w wyznaczonym terminie¹¹. Jeśli wykonawca nie złożył/ nie uzupełnił/nie poprawił, jego oferta powinna zostać odrzucona przez zamawiającego¹².

Przykład zapisu specyfikacji warunków zamówienia

1. Zamawiający przed wyborem najkorzystniejszej oferty wezwie wykonawcę, którego oferta została najwyżej oceniona, do złożenia w wyznaczonym terminie, nie krótszym niż ... dni, aktualnych na dzień złożenia, dokumentów potwierdzających spełnienie przez Wykonawcę warunków, o których mowa w punkcie..... SWZ (warunki zamówień zastrzeżonych zgodnie z art. 94 ustawy Pzp).
2. W przypadku niezłożenia we wskazanym w punkcie 1. terminie, dokumentów, o których mowa w punkcie..... przez wykonawcę, którego oferta została oceniona najwyżej, bądź stwierdzenia przez zamawiającego błędów lub braków w tych

¹¹ Art. 128 ust. 1 ustawy Pzp.

¹² Art. 226 ust. 1 pkt 2) lit. c lub art. 226 ust. 1 pkt 5) ustawy Pzp w zależności od sytuacji.

dokumentach, Zamawiający wezwie Wykonawcę do ponownego złożenia dokumentów lub ich poprawienia bądź uzupełnienia w terminie..... dni.

3. W przypadku niewywiązania się przez wykonawcę z warunku określonego w punkcie 2., zamawiający odrzuci ofertę wykonawcy jako..... zgodnie z art.....

W przypadku odrzucenia, zgodnie z punktem 3, oferty wykonawcy, która została oceniona najwyżej, zamawiający wezwie do złożenia dokumentów, o których mowa w punkcie.... SWZ, następnego w kolejności wykonawcę, którego oferta została oceniona najwyżej.

Celem instrumentu z art. 94 jest wsparcie społecznej i zawodowej integracji osób z grup defaworyzowanych. Aby cel ten został osiągnięty, zatrudnienie tych osób powinno być utrzymane przez cały okres realizacji zamówienia. Zatem warunki zamówień zastrzeżonych umożliwiające wykonawcy ubieganie się o zamówienie zastrzeżone powinny być spełnione nie tylko na etapie postępowania o udzielenie zamówienia publicznego, ale w całym okresie realizacji umowy w sprawie zamówienia publicznego. Zamawiający powinien zatem przewidzieć w umowie instrumenty, które pozwolą mu to zweryfikować na etapie realizacji zamówienia zastrzeżonego oraz sankcje w przypadku kiedy warunki określone w art. 94 są przez wykonawcę realizującego zamówienie zastrzeżone niespełnione.

Przykład postanowień umownych

1. Wykonawca zobowiązuje się do prowadzenia działalności, której głównym celem jest społeczna i zawodowa integracja osób defaworyzowanych przez cały okres obowiązywania umowy.
2. Wykonawca zobowiązuje się do utrzymania procentowego wskaźnika zatrudnienia osób defaworyzowanych na poziomie co najmniej 30% ogółu osób zatrudnionych u wykonawcy przez cały okres obowiązywania umowy.
3. Wykonawca zobowiązuje się do przekazywania zamawiającemu informacji na temat odsetka osób defaworyzowanych zatrudnionych u wykonawcy z miesięczną fakturą oraz na każde żądanie zamawiającego.
4. W przypadku naruszenia postanowień umownych w zakresie utrzymania procentowego wskaźnika zatrudnienia osób defaworyzowanych, wykonawca zapłaci karę umowną w wysokości% kwoty wynagrodzenia.

Specjalny reżim zamówień zastrzeżonych na usługi społeczne, kulturalne i zdrowotne

W ślad za dyrektywami unijnymi z 2014 r. w ustawie Pzp wprowadzono kategorię usług społecznych i innych szczególnych usług¹³, które – ze względu na ograniczone znaczenie transgraniczne - mogą być zamawiane na podstawie tzw. łagodniejszego reżimu udzielania zamówień publicznych¹⁴. W ramach specjalnego reżimu udzielania zamówień na usługi społeczne i inne usługi szczególne, w oparciu o rozwiązania zawarte w dyrektywach unijnych, wprowadzono dodatkowy reżim zamówień zastrzeżonych na usługi społeczne, kulturalne oraz zdrowotne objęte kodami CPV 75121000-0, 75122000-7, 75123000-4, 79622000-0, 79624000-4, 79625000-1, 80110000-8, 80300000-7, 80420000-4, 80430000-7, 80511000-9, 80520000-5, 80590000-6, od 85000000-9 do 85323000-9, 92500000-6, 92600000-7, 98133000-4, 98133110-8, określonymi we Wspólnym Słowniku Zamówień – art. 361 ustawy Pzp

Warunkiem skorzystania przez zamawiającego z instrumentu sformułowanego w art. 361 ustawy Pzp jest zastrzeżenie zamówienia w ogłoszeniu o zamówieniu bądź we wstępnym ogłoszeniu informacyjnym.

Warunki jakie muszą spełnić wykonawcy, aby móc ubiegać się o zamówienie zastrzeżone zgodnie z art. 361 ustawy Pzp dotyczą:

- celu ich działalności, który stanowić ma realizacja zadań w zakresie użyteczności publicznej związanej ze świadczeniem usług społecznych, zdrowotnych i kulturalnych oraz społeczna i zawodowa integracja osób, o których mowa w art. 94 Pzp,
- charakteru działalności, co oznacza, że wykonawca ten nie może działać w celu osiągnięcia zysku, przeznaczając całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczając zysku do podziału między swoich udziałowców, akcjonariuszy i pracowników,
- struktury zarządzania struktury własnościowej, która powinna opierać się na współzarządzaniu (w przypadku spółdzielni), akcjonariacie pracowniczym, zasadach partycypacji pracowników,

Informacja w zakresie spełnienia tych trzech warunków zazwyczaj zawarta będzie w statucie takiego podmiotu lub w innym dokumencie, w którym uregulowano cel oraz sposób jego działania, zadania, strukturę organizacyjną oraz sposób dystrybucji dochodu. Dowodami w tym zakresie mogą być również inne dokumenty stanowiące podstawę działalności podmiotu np. umowa spółki, a także akty wewnętrzne podmiotu tj. uchwały odpowiednich organów podmiotu.

Ustawa o ekonomii społecznej (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 1812, 1429), dodała w artykule 361 ustęp 3, zgodnie z którym zamawiający może żądać dokumentów lub oświadczeń na

¹³ Katalog usług społecznych i innych usług szczególnych został określony w załączniku XIV dyrektywy 2014/24/UE oraz załączniku XVII dyrektywy 2014/25/UE.

¹⁴ Zgodnie z art. 359 ustawy Pzp zamówienia klasyczne na usługi społeczne i inne szczególne usługi o wartości równej lub przekraczającej równowartość progu 750 000 euro udziela się według reżimu zamówień klasycznych, o których mowa w dziale II Pzp, tj. postępowanie o udzielenie zamówienia klasycznego o wartości równej lub przekraczającej progi unijne, z modyfikacjami, o których mowa w art. 360 Pzp. Zamówienia klasyczne na usługi społeczne i inne szczególne usługi o wartości mniejszej niż równowartość progu 750 000 euro (ale większej niż 130 000 złotych) udziela się według reżimu zamówień klasycznych, o których mowa w dziale III Pzp, tj. postępowanie o udzielenie zamówienia klasycznego o wartości mniejszej niż progi unijne. Ustawy Pzp nie stosuje się do zamówień społecznych i innych szczególnych usług o wartości poniżej 130 000 zł.

potwierdzenie spełniania warunków, o których mowa w ust. 1 pkt 1–3, w szczególności zaświadczenia, o którym mowa w art. 27 tej ustawy.

Zgodnie z ww. przepisem wojewoda na wniosek, niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 3 dni roboczych od dnia złożenia wniosku, wydaje przedsiębiorstwu społecznemu, zaświadczenie o spełnianiu przez przedsiębiorstwo społeczne warunków, o których mowa w art. 361 ust. 1 pkt 1–3 ustawy Pzp, albo odmawia wydania zaświadczenia w przypadku niespełniania przez przedsiębiorstwo społeczne tych warunków.

Dokument ten ma na celu ułatwienie przedsiębiorstwom społecznym udziału w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego, w których stosuje się zastrzeżenie z art. 361. Zaświadczenie takie wydawane jest na wniosek przedsiębiorstwa społecznego, w terminie 3 dni roboczych. Nie ma ono określonego terminu ważności. Z tego względu w art. 27 ust. 2 ustawy o ekonomii społecznej wprowadzono również możliwość potwierdzenia przez wojewodę jego aktualności, o które może wystąpić zamawiający

Czwarty warunek ma charakter proceduralny i dotyczy okoliczności, które muszą zajść, aby możliwe było udzielenie zamówienia zastrzeżonego z art. 361 ustawy Pzp. Zamawiający nie może udzielić zamówienia podmiotowi (choćby spełniał łącznie wszystkie trzy powyższe przesłanki), jeśli w ciągu ostatnich 3 lat poprzedzających dzień wszczęcia postępowania o udzielenie zamówienia na usługi społeczne i inne szczególne usługi udzielił mu już takiego zamówienia. W tym czasie podmiot realizujący takie zamówienie może ubiegać się o tego typu zamówienia zastrzeżone u innego zamawiającego lub o zamówienia innego typu niż zamówienia udzielane na podstawie artykułu 361 ustawy Pzp u tego samego zamawiającego.

Podobnie jak w przypadku zamówień zastrzeżonych z art. 94 ustawy Pzp, również w tym przypadku żądanie dokumentów potwierdzających prawo do ubiegania się o zamówienie zastrzeżone na niektóre usługi społeczne i inne szczególne usługi jest uprawnieniem zamawiającego.

Zatem to zamawiający decyduje, czy w postępowaniu o udzielenie zamówienia zastrzeżonego będzie żądał od wykonawców dokumentów lub oświadczeń, o których mowa w art. 361 ust. 3 Pzp. Biorąc pod uwagę cel regulacji odnoszącej się do zamówień zastrzeżonych na niektóre usługi społeczne i inne szczególne usługi, wskazane jest żądanie od wykonawców stosownych dokumentów lub oświadczeń w celu zapewnienia, że zamówienie zostanie udzielone podmiotowi uprawnionemu.

Przykład wzoru oświadczenia dotyczącego spełnienia warunków z art. 361 ustawy Pzp

Nazwa i adres wykonawcy

.....

(miejsce i data)

OŚWIADCZENIE WYKONAWCY

W CELU POTWIERDZENIA SPEŁNIENIA WARUNKÓW z art. 361 ust. 1 ustawy Pzp

Na potrzeby postępowania o udzielenie zamówienia publicznego na realizację zadania pn.:

.....
prowadzonego przez..... oświadczam, co następuje:

Oświadczam, że spełniam*/nie spełniam* łącznie wszystkie warunki określone w art. 361 ust. 1 ustawy Prawo zamówień publicznych.

Jednocześnie w załączeniu przedkładam następujące dokumenty poświadczające spełnianie wyżej wskazanych warunków, tj.:* (wymienić właściwe dokumenty np. zaświadczenie, o którym mowa w art. 27 ustawy o ekonomii społecznej)

.....
.....

Miejscowość i data

Podpis i pieczęć wykonawcy lub pełnomocnika

Również w przypadku tego instrumentu, podobnie jak ma to miejsce w zakresie zamówień zastrzeżonych z art. 94, zamawiający powinien zadbać, aby zamówienie otrzymał i realizował podmiot, który realizuje cel społeczny. Nie powinny mieć tu zastosowania zasady polegania na potencjale i zasobach podmiotów trzecich. Natomiast w przypadku ubiegania się o zamówienie zastrzeżone w trybie art. 361 ustawy Pzp przez konsorcjum wykonawców, każdy z członków konsorcjum samodzielnie musi spełniać warunki określone w tym przepisie.

Przykład zapisów specyfikacji warunków zamówienia

1. Zamawiający zastrzega, w odniesieniu do wskazanych powyżej warunków udziału w postępowaniu, że w przypadku złożenia oferty przez wykonawców wspólnie ubiegających się o udzielenie zamówienia (konsorcjum) nie jest dopuszczalne wykazywanie spełnienia warunków udziału w postępowaniu łącznie przez uczestników konsorcjum lub przez któregośkolwiek z uczestników konsorcjum. Warunki wskazane w pkt, muszą spełniać wszyscy członkowie konsorcjum.
2. Oświadczenie składa wykonawca ubiegający się o udzielenie zamówienia. W przypadku wspólnego ubiegania się o zamówienie przez wykonawców, oświadczenie stanowiące załącznik nr... składa każdy z wykonawców wspólnie ubiegających się o zamówienie.

Etykiety

Na podstawie art. 104 ustawy Pzp zamawiający ma możliwość żądania od wykonawcy w ramach opisu przedmiotu zamówienia, kryteriów oceny ofert lub wymagań związanych z realizacją zamówienia, wykazania posiadania przez produkt bądź usługę określonej etykiety (oznakowania), w tym etykiety o charakterze społecznym. Ustawa Pzp wskazuje na etykiety, w tym etykiety środowiskowe i społeczne, jako jeden z przedmiotowych środków dowodowych potwierdzających spełnienie przez zamawiane roboty budowlane, dostawy lub usługi wymaganych przez zamawiającego cech społecznych, środowiskowych lub innych.

Posiadanie przez dany produkt lub usługę etykiety społecznej oznacza, że zostały one wyprodukowane/przygotowane przy poszanowaniu standardów czy kryteriów społecznych określonych dla danej etykiety. Najczęściej kryteria te dotyczą przestrzegania praw człowieka, prawa pracy, prawa o zabezpieczeniu społecznym i opierają się na weryfikacji przestrzegania przepisów konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) regulujących kwestie praw człowieka i praw pracowniczych. Najczęściej kryteria społeczne obecne są w etykietach tzw. Sprawiedliwego Handlu¹⁵ takich jak Fairtrade, Fair for Life, lub produktów dostarczanych przez certyfikowane Organizacje Sprawiedliwego Handlu (członków World Fair Trade Organization).

Wymóg posiadania przez produkt czy usługę określonej etykiety, w tym etykiety społecznej, może zostać uwzględniony przez zamawiającego pod warunkiem, że zostały spełnione łącznie wszystkie warunki dotyczące etykiety, określone w artykule 104 ust. 1 ustawy Pzp.

1. wymagania etykiety są oparte na obiektywnie możliwych do sprawdzenia i niedyskryminujących kryteriach;
2. wymagania etykiety są opracowywane i przyjmowane w drodze otwartej i przejrzystej procedury, w której mogą uczestniczyć wszystkie zainteresowane podmioty, w tym podmioty należące do administracji publicznej, konsumenci, partnerzy społeczni, producenci, dystrybutorzy oraz organizacje pozarządowe;
3. etykiety oraz wymagania etykiety są dostępne dla wszystkich zainteresowanych stron;
4. wymagania etykiety są określane przez podmiot trzeci, na który wykonawca ubiegający się o etykietę nie może wywierać decydującego wpływu.

Zgodnie z ustawą Pzp zamawiający ma zatem uprawnienie, aby wskazać na konkretną etykietę społeczną spełniającą wyżej wymienione wymagania. Jednak w każdym przypadku kiedy zamawiający powołuje się na konkretną etykietę, musi również dopuścić przedstawienie przez wykonawcę innej etykiety potwierdzającej spełnienie wymagań równoważnych. W sytuacji, gdy wykonawca z przyczyn od niego niezależnych nie może uzyskać określonej przez zamawiającego etykiety lub etykiety potwierdzającej, że dane roboty budowlane, dostawy lub usługi spełniają równoważne wymagania, zamawiający w terminie przez siebie wyznaczonym

¹⁵ Zobacz: „Etykiety o charakterze społecznym”, Urząd Zamówień Publicznych, 2022 r. <https://www.gov.pl/attachment/16e45fb1-92c0-48ca-a9d3-6ba627124439>

akceptuje inne odpowiednie środki dowodowe, w szczególności dokumentację techniczną producenta (zgodnie z art. 104 ust. 5 ustawy Pzp)¹⁶.

W przypadku etykiet o charakterze społecznym istotne jest zatem, aby kryteria na jakich opiera się jej przyznawanie dotyczyły przedmiotu zamówienia. Wymagania te mogą dotyczyć różnych etapów cyklu życia, w tym procesu produkcji, dostarczania lub wprowadzania na rynek.

Przykładowe zapisy do opisu przedmiotu zamówienia¹⁷

1. W ramach realizacji przedmiotu zamówienia¹⁸ wykonawca zobowiązany jest zapewnić serwis kawowy dla osób, który obejmował będzie kawę i herbatę.
2. Kawa i herbata serwowane podczas realizacji usługi muszą pochodzić z produkcji spełniającej standardy Sprawiedliwego Handlu.
3. Kawę oraz herbatę pochodzące z produkcji spełniającej standardy społeczne Sprawiedliwego Handlu wyprodukowano z uwzględnieniem następujących standardów:
 - zakaz jakiegokolwiek dyskryminacji w zatrudnieniu, dostępie do świadczeń, szkoleń, awansów itd.,
 - zakaz pracy przymusowej w jakiegokolwiek formie,
 - zakaz pracy dzieci,
 - swoboda stowarzyszania się i prowadzenia negocjacji zbiorowych,
 - przejrzyste i zdefiniowane zasady wynagradzania (wynagrodzenie pracowników jest co najmniej równe minimalnej płacy prawnej lub średniej regionalnej - w zależności od tego, która z nich jest najwyższa),
 - formalne pisemne umowy o pracę,
 - ustalone maksymalne godziny pracy, prawo do dni wolnych oraz zdefiniowane zasad pracy w nadgodzinach, prawo do przerwy w pracy,
 - prawo do świadczeń z tytułu macierzyństwa, choroby, emerytury,
 - odpowiednie warunki zakwaterowania pracowników,
 - przestrzeganie bezpieczeństwa i higieny w miejscu pracy (m.in. zapewnienie odpowiednich warunków sanitarnych, środków ochrony w pracy w warunkach niebezpiecznych, opieki medycznej w miejscu pracy).
4. Zamawiający zastrzega, że w przypadku zadeklarowania przez wykonawcę w Formularzu ofertowym, stanowiącym załącznik nr..., wykorzystania w ramach świadczenia usługi kawy i herbaty, które w całości pochodzić będą z produkcji spełniającej standardy społeczne Sprawiedliwego Handlu, wykonawca zobowiązany

¹⁶ Jeżeli wykonawca powołał się w swojej ofercie na rozwiązania równoważne opisanym przez zamawiającego, musi on wykazać, że oferowane przez niego dostawy, usługi czy roboty budowlane spełniają wymagania etykiety, którą wskazał zamawiający. Kryteria, które należy spełnić, aby uzyskać daną etykietę, powinny stanowić punkt odniesienia dla wykonawców i dla zamawiającego na potrzeby oceny równoważności innych etykiet.

¹⁷ W oparciu o „Fairtrade w zamówieniach publicznych”, Koalicja Sprawiedliwego Handlu – Fairtrade Polska, Wydanie II, Kraków 2021 r. oraz dokumentację przetargową Głównego Urzędu Statystycznego.

¹⁸ Przedmiotem zamówienia w tym przypadku może być usługa szkoleniowa czy konferencyjna, w ramach której świadczona jest usługa serwisu kawowego lub usługa cateringowa.

będzie do przedłożenia - na żądanie zamawiającego - dowodów potwierdzających, że kawa oraz herbata wykorzystywane na potrzeby przygotowania serwisu kawowego spełniają wskazane wymagania w zakresie kryteriów społecznych Sprawiedliwego Handlu.

5. Jako potwierdzenie spełniania kryteriów społecznych Sprawiedliwego Handlu, zamawiający będzie akceptował oznaczenie wykorzystywanych przez wykonawcę kawy i herbaty etykietą Fairtrade lub inną równoważną etykietą Sprawiedliwego Handlu¹⁹ potwierdzającą wyprodukowanie kawy i herbaty z poszanowaniem ww. kryteriów społecznych.

W celu weryfikacji spełnienia przez wykonawcę ww. wymagań, zamawiający zastrzega również prawo do kontroli w miejscu świadczenia usługi.

Przykład zapisów do formularza ofertowego

1. Deklarujemy wykorzystanie kawy - do przygotowania w ramach serwisu kawowego - która w całości pochodziła będzie z produkcji spełniającej standardy społeczne Sprawiedliwego Handlu*
2. Nie deklarujemy wykorzystania kawy - do przygotowania, w ramach serwisu kawowego - która w całości pochodziła będzie z produkcji spełniającej standardy społeczne Sprawiedliwego Handlu*

*) – niepotrzebne skreślić, pozostawiając właściwą treść zobowiązania

Przykład zapisów umownych

1. Zgodnie z oświadczeniem zawartym w Formularzu ofertowym, wykonawca zobowiązuje się do przygotowania serwisu kawowego będącego przedmiotem zamówienia wyłącznie kawy i herbaty pochodzących z produkcji spełniającej następujące kryteria społeczne Sprawiedliwego Handlu:
 - zakaz jakiegokolwiek dyskryminacji w zatrudnieniu, dostępie do świadczeń, szkoleń, awansów itd.,
 - zakaz pracy przymusowej w jakiegokolwiek formie,
 - zakaz pracy dzieci,
 - swoboda stowarzyszania się i prowadzenia negocjacji zbiorowych,
 - przejrzyste i zdefiniowane zasady wynagradzania (wynagrodzenie pracowników jest co najmniej równe lub wyższe od płacy minimalnej lub średniej regionalnej),
 - formalne, pisemne umowy w związku z zatrudnieniem,
 - ustalone maksymalne godziny pracy, prawo do dni wolnych oraz zdefiniowane zasady pracy w nadgodzinach, prawo do przerwy w pracy,
 - prawo do świadczeń z tytułu macierzyństwa, choroby, emerytury,
 - odpowiednie warunki zakwaterowania pracowników,

¹⁹ Inne etykiety społeczne odnoszące się do zasad prowadzenia Sprawiedliwego Handlu to: Fair for Life, Fair Trade Certified, Naturland Fair.

- przestrzeganie bezpieczeństwa i higieny w miejscu pracy (m.in. zapewnienie odpowiednich warunków sanitarnych, środków ochrony w pracy w warunkach niebezpiecznych, opieki medycznej w miejscu pracy).
2. Wykonawca zobowiązany jest do umieszczenia w miejscu podawania serwisu kawowego czytelnej informacji na temat wykorzystania kawy i herbaty spełniających standardy społeczne Sprawiedliwego Handlu wraz z wyeksponowaniem etykiety potwierdzającej spełnienie tych kryteriów.
 3. W celu potwierdzenia spełniania wymagań, o których mowa w punkcie 1, wykonawca zobowiązany jest do przedłożenia w trakcie realizacji zamówienia - na żądanie zamawiającego - dowodów potwierdzających posiadanie przez wykorzystywane przez wykonawcę kawę i herbatę etykiety Fairtrade lub innej równoważnej etykiety.
 4. Zamawiający zastrzega sobie również prawo do przeprowadzenia kontroli w miejscu świadczenia usługi w celu weryfikacji czy kawa i herbata wykorzystywane w ramach serwisu kawowego są opatrzone etykietą Fairtrade lub inną równoważną etykietą oraz czy wykonawca spełnił warunki związane z odpowiednim poinformowaniem uczestników wydarzenia o zastosowaniu kawy i herbaty spełniających kryteria Sprawiedliwego Handlu.
 5. W tym celu wykonawca na żądanie przedstawiciela zamawiającego zobowiązany jest przedstawić do wglądu produkty wykorzystywane do przygotowania serwisu kawowego.

Zamawiający w celu dokładniejszej weryfikacji warunku dotyczącego wykorzystania do realizacji zamówienia kawy i herbaty spełniających warunki Sprawiedliwego Handlu, oprócz oceny samych produktów, ich opakowań indywidualnych czy zbiorczych, może weryfikować także dowody zakupu tych produktów na potrzeby realizacji zamówienia, jak również oświadczenia producenta, dostawcy lub sprzedawcy potwierdzające pochodzenie produktów z produkcji spełniającej kryteria społeczne.

Przykład zapisu umownego w zakresie kontroli

W przypadku przeprowadzenia kontroli, jej wyniki zostaną udokumentowane w protokole podpisanym przez przedstawiciela wykonawcy oraz przedstawiciela zamawiającego, którego wzór stanowi załącznik nr ... do umowy.

Przykład zapisów do protokołu z kontroli

Protokół z kontroli wykorzystania do przygotowania serwisu kawowego kawy i herbaty pochodzących z produkcji spełniającej kryteria społeczne Sprawiedliwego Handlu, sporządzony w dniu na podstawie umowy nr ... z dniadotyczącej realizacji zamówienia na usługę

1. W kontroli uczestniczyli:

ze strony zamawiającego:(imię i nazwisko, stanowisko)

ze strony wykonawcy:(imię i nazwisko, stanowisko)

2. Wyniki kontroli:

- wykonawca przedstawił dowody potwierdzające wykorzystanie do przygotowania serwisu kawowego kawy i herbaty spełniających kryteria społeczne Sprawiedliwego Handlu.
- wykonawca nie przedstawił dowodów potwierdzających wykorzystanie do przygotowania serwisu kawowego, kawy i herbaty spełniających kryteria społeczne Sprawiedliwego Handlu.

oraz

- zamawiający w trakcie kontroli stwierdził spełnienie przez wykonawcę wymogów w zakresie informowania uczestników o wykorzystaniu do przygotowania serwisu kawowego, kawy i herbaty spełniających kryteria społeczne Sprawiedliwego Handlu.
- zamawiający w trakcie kontroli stwierdził brak umieszczenia w miejscu podawania serwisu kawowego czytelnej informacji na temat wykorzystania kawy i herbaty spełniających standardy społeczne Sprawiedliwego Handlu.

Niniejszy protokół sporządzono w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach, jednym dla zamawiającego i jednym dla wykonawcy.

(przedstawiciel/e zamawiającego)

(przedstawiciel/e wykonawcy)

Przykład zapisów umownych w zakresie kar umownych

W przypadku braku realizacji zobowiązania dotyczącego przygotowania, w ramach serwisu kawowego, kawy oraz herbaty, które w całości pochodzą z produkcji spełniającej standardy społeczne Sprawiedliwego Handlu, o którym mowa w punkcie* umowy oraz informowania uczestników o wykorzystaniu kawy i herbaty spełniających kryteria społeczne Sprawiedliwego Handlu, zostanie naliczona kara umowna w wysokości% wynagrodzenia brutto należnego za serwis kawowy (opcjonalnie: w wysokości.... złotych).

*) – wpisać odpowiedni punkt z umowy

Jak już wspomniano, zamawiający może wymagać w ramach opisu przedmiotu zamówienia, warunków realizacji zamówienia oraz kryteriów oceny ofert, posiadania przez przedmiot zamówienia określonej etykiety. Przy zamówieniach na sprzęt komputerowy zamawiający może wskazać na wymóg posiadania przez oferowane produkty certyfikatu TCO Certified²⁰.

²⁰ Więcej informacji na temat certyfikatu można znaleźć na stronie: <https://tcocertified.com/pl/tco-certified/>

TCO Certified to uznany na świecie certyfikat zrównoważonego rozwoju dla produktów IT. Certyfikat ten obejmuje kryteria zarówno o charakterze środowiskowym, jak i społecznym w cyklu życia produktów IT, obowiązkowe dla danej kategorii produktowej. Zgodność z kryteriami jest weryfikowana przez niezależnych ekspertów nie tylko na etapie poprzedzającym certyfikację, ale również po, przez cały okres ważności certyfikatu. Co szczególnie istotne z punktu widzenia społecznej odpowiedzialności, kryteria odnoszą się do całego łańcucha dostaw – od wydobycia surowców po montaż końcowy, a więc etapów, które dla potencjalnego nabywcy mogą być trudne do zweryfikowania.

Kryteria dotyczące społecznie odpowiedzialnej produkcji zostały wprowadzone w 2009 roku i były rozwijane w kolejnych latach. Dotyczą one takich obszarów jak naruszenia prawa pracy, zagrożenia dla zdrowia i bezpieczeństwa, pracy przymusowej, wolności zrzeszania się. Zgodnie ze społecznymi kryteriami TCO Certified²¹:

- produkcja musi być zgodna z podstawowymi konwencjami Międzynarodowej Organizacji Pracy i Konwencją ONZ o prawach dziecka oraz krajowymi przepisami dotyczącymi praw pracowniczych, bezpieczeństwa i higieny pracy, płacy minimalnej i zabezpieczenia społecznego;
- właściciel marki musi zachować przejrzystość w swoich łańcuchach dostaw oraz wykazać w jaki sposób zarówno on, jak i fabryka montażu końcowego zapewniają, że dostawcy przestrzegają kodeksu postępowania;
- właściciel marki musi mieć wdrożony system zarządzania antykorupcyjnego, który został niezależnie zweryfikowany pod kątem zgodności z normą ISO 37001;
- w celu promowania wyższych płac oraz dbania o pracowników, tydzień pracy nie może przekraczać 60 godzin, wliczając nadgodziny, niezależnie od lokalnych przepisów. Ponadto pracownicy muszą mieć jeden dzień wolny co siedem kolejnych dni;
- wszystkie fabryki produkujące certyfikowane produkty muszą przechodzić niezależne audyty co najmniej raz na trzy lata, a fabryki wysokiego ryzyka nawet częściej; wszelkie stwierdzone nieprawidłowości muszą zostać usunięte, pod groźbą utraty prawa do wytwarzania certyfikowanych produktów;
- właściciele marek mają dostęp do najnowszych wyników audytów i raportów z postępów działań naprawczych, co umożliwia im wybór tych fabryk, które priorytetowo traktują zrównoważony rozwój;
- właściciele marek muszą upewnić się, że ich dostawcy mają wdrożony system zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy, zgodny z normą ISO 45001;
- wspierany jest legalny przemysł wydobywczy, stanowiący źródło utrzymania ludzi w krajach, w których wydobywa się tzw. minerały konfliktowe;
- w produkcji stosowane są bezpieczne substancje czyszczące, co zostało ocenione i potwierdzone w niezależny sposób (substancje wymieniono na stronie TCO Certified Accepted Substance List);
- w celu wspierania odpowiedzialności społecznej, gromadzone i udostępniane są przykłady najlepszych praktyk, które stanowią źródło wiedzy i inspiracji dla innych.

²¹ <https://tcocertified.com/pl/social-responsibility/>

Przykładowy opis kryterium oceny ofert

Zamawiający przyzna dodatkowe punkty za dostawę produktów²² pochodzących ze społecznie odpowiedzialnej produkcji tj. spełniających następujące standardy społeczne:

- proces produkcji zgodny z podstawowymi konwencjami Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) i Konwencją ONZ o prawach dziecka oraz krajowymi przepisami dotyczącymi praw pracowniczych, bezpieczeństwa i higieny pracy, płacy minimalnej i zabezpieczenia społecznego,
- maksymalny tygodniowy czas pracy to 60 godzin, wliczając nadgodziny, niezależnie od lokalnych przepisów,
- prawo pracowników do dnia wolnego co siedem kolejnych dni,
- pochodzenie tzw. minerałów konfliktowych z legalnego przemysłu wydobywczego, stosowanie w produkcji bezpiecznych substancji czyszczących,
- wdrożenie u dostawców systemu zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy, zgodnego z normą ISO 45001.

Jako potwierdzenie spełnienia przez produkty wskazanych standardów społecznie odpowiedzialnej produkcji zamawiający będzie akceptował certyfikat TCO Certified lub etykietę równoważną.

Kryterium oceny ofert: Zamawiający przyzna punkty w skali od 0 do ... punktów w zależności od zadeklarowania przez wykonawcę, że oferowany sprzęt został wyprodukowany zgodnie ze wskazanymi standardami społecznie odpowiedzialnej produkcji.

Zamawiający przyzna, w zależności od deklaracji wykonawcy następującą ilość punktów w **kryterium społecznym:**

- 1) zadeklarowanie przez wykonawcę w formularzu ofertowym, że dostarczony w ramach zamówienia sprzęt został wyprodukowany zgodnie ze wskazanymi standardami społecznie odpowiedzialnej produkcji - pkt
- 2) brak zadeklarowania przez wykonawcę w formularzu ofertowym, że dostarczony w ramach zamówienia sprzęt został wyprodukowany zgodnie ze wskazanymi standardami społecznie odpowiedzialnej produkcji – 0 pkt

Przykład zapisów do formularza ofertowego

Oświadczam / oświadczamy*, że produkty²³, które zostaną dostarczone w ramach zamówienia zostały wyprodukowane zgodnie ze wskazanymi standardami społecznie odpowiedzialnej produkcji.

²² Produkty certyfikowane TCO Certified to wyświetlacze, notebooki, tablety, smartfony, komputery stacjonarne, komputery typu all-in-one, projektory, zestawy słuchawkowe, sprzęt do przetwarzania obrazu, sprzęt sieciowy, produkty do przechowywania danych i serwery.

²³ Zalecane jest doprecyzowanie zapisu poprzez wskazanie produktów np. komputerów stacjonarnych, tabletów etc., które są przedmiotem danego zamówienia.

TAK / NIE*.

*niepotrzebne skreślić

Przykład zapisów umownych

1. Wykonawca zobowiązuje się dostarczyć produkty w liczbie szt., w konfiguracji i o parametrach zgodnych z formularzem ofertowym z dnia
2. Wykonawca oświadcza, że dostarczy przedmiot umowy jest zgodny z opisem przedmiotu zamówienia i ofertą oraz wolny od wad fizycznych i prawnych.
3. Wykonawca zobowiązuje się do dostarczenia produktów wyprodukowanych zgodnie z następującymi standardami społecznie odpowiedzialnej produkcji:
 - proces produkcji zgodny z podstawowymi konwencjami Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) i Konwencją ONZ o prawach dziecka oraz krajowymi przepisami dotyczącymi praw pracowniczych, bezpieczeństwa i higieny pracy, płacy minimalnej i zabezpieczenia społecznego,
 - maksymalny tygodniowy czas pracy to 60 godzin, wliczając nadgodziny, niezależnie od lokalnych przepisów,
 - prawo pracowników do dnia wolnego co siedem kolejnych dni,
 - pochodzenie tzw. minerałów konfliktowych z legalnego przemysłu wydobywczego, stosowanie w produkcji bezpiecznych substancji czyszczących,
 - wdrożenie u dostawców systemu zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy, zgodnego z normą ISO 45001.
4. W celu potwierdzenia, że dostarczone w ramach zamówienia produkty zostały wyprodukowane zgodnie ze wskazanymi w punkcie 3. standardami społecznie odpowiedzialnej produkcji, wykonawca przedstawi zamawiającemu dowody w postaci certyfikatu TCO Certified lub etykiety równoważnej.
5. Zamawiający zastrzega sobie prawo do weryfikacji ważności przedstawionych przez wykonawcę środków dowodowych, o których mowa w punkcie 4, w tym aktualności certyfikatu TCO Certified w oparciu o informacje zawarte na oficjalnej stronie internetowej: <https://tcocertified.com/product-finder>.
6. Nieprzedstawienie zamawiającemu środków dowodów, o których mowa w punkcie 4. lub stwierdzenie przez zamawiającego ich nieważności, uznane zostanie za wykonanie zamówienia niezgodnie z umową.
7. Potwierdzenie dostarczenia produktów wyprodukowanych zgodnie ze standardami społecznie odpowiedzialnej produkcji zostanie ujęte w protokole odbioru dostawy, którego wzór stanowi załącznik nr ... do umowy.
8. W przypadku niedostarczenia produktów pochodzących ze społecznie odpowiedzialnej produkcji, wykonawca zapłaci karę umowną w wysokości ... % wartości umowy.
opcjonalnie
9. W przypadku niedostarczenia produktów wyprodukowanych zgodnie ze standardami społecznie odpowiedzialnej produkcji, zamawiający zastrzega prawo do odstąpienia od umowy w trybie natychmiastowym.

Przykład zapisów do protokołu odbioru

1. Zamawiający potwierdza/nie potwierdza* dostarczenie/a*, że produkty będące przedmiotem umowy ... spełniają wymagania społecznie odpowiedzialnej produkcji, zgodnie z formularzem ofertowym wykonawcy.

2. Zamawiający stwierdza, że wykonawca przedstawił/nie przedstawił* certyfikat TCO Certified / inne środki dowodowe potwierdzające, że dostarczone produkty będące przedmiotem zamówienia zostały wyprodukowane zgodnie ze standardami społecznie odpowiedzialnej produkcji.

Uwagi:.....

*niepotrzebne skreślić

Powyżej przedstawiono przykład odwołania się do wymagań społecznych, na jakich opiera się przyznawanie etykiety, a sama etykieta stanowi przykładowy środek dowodowy spełnienia tych standardów. W przypadku zamówienia na sprzęt IT, zamawiający może również sformułować wymóg posiadania przez produkty będące przedmiotem zamówienia konkretnej etykiety np. certyfikatu TCO Certified²⁴. W przypadku wymagania konkretnej etykiety, zamawiający musi pamiętać o konieczności akceptacji wszystkich innych etykiet lub środków dowodowych potwierdzających, że dane roboty budowlane, dostawy lub usługi spełniają równoważne wymagania określonej przez zamawiającego etykiety.

Dostępność dla osób z niepełnosprawnościami oraz projektowanie z przeznaczeniem dla wszystkich użytkowników

Jedną z zasad, jakie mają zastosowanie przy przygotowaniu opisu przedmiotu zamówienia publicznego jest zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz uwzględnienie projektowania z przeznaczeniem dla wszystkich użytkowników. Zgodnie z definicją zawartą w art. 9 Konwencji NZ o prawach osób niepełnosprawnych²⁵ „dostępność to właściwość środowiska fizycznego, transportu, technologii i systemów informacyjno-komunikacyjnych oraz towarów i usług, pozwalająca osobom z niepełnosprawnościami na korzystanie z nich na zasadzie równości z innymi osobami. Dostępność jest warunkiem wstępnym niezależnego funkcjonowania przez wiele osób z niepełnosprawnościami i pełnego uczestniczenia w sposób maksymalnie samodzielny w życiu społecznym i gospodarczym”. Mimo że dostępność kojarzy się przede wszystkim z potrzebami osób z

²⁴ Zob. „Dobre praktyki w zakresie środowiskowych kryteriów oceny ofert”, UZP, s. 52-55.

<https://www.gov.pl/attachment/d30efcb4-8168-4148-9109-dfde333010bc>

²⁵ Konwencja Organizacji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych została podpisana 13 grudnia 2006 r. weszła w życie w 2008 r. Polska ratyfikowała konwencję w 2012 r. (Dz. z 25 października 2012 r., poz. 1169) <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20120001169/O/D20121169.pdf>.

niepełnosprawnościami, powinna być rozumiana w szerszym kontekście, również w odniesieniu do osób które ze względu na czasowe ograniczenia związane z wiekiem czy stanem zdrowia mogą napotykać na trudności w poruszaniu się, postrzeganiu czy komunikacji. Instrumentem, który realizuje ten cel i uwzględnia potrzeby różnych osób jest koncepcja projektowania z przeznaczeniem dla wszystkich użytkowników (projektowania uniwersalnego) oraz usuwanie istniejących barier poprzez stosowanie tzw. mechanizmu racjonalnych usprawnień, w przypadkach gdy nie ma możliwości zastosowania projektowania uniwersalnego lub jego zastosowanie wiązałoby się z nieproporcjonalnymi utrudnieniami. Ze względu na szeroki zakres potrzeb na jakie odpowiada, projektowanie z przeznaczeniem dla wszystkich użytkowników powinno być podstawowym instrumentem realizacji zasady dostępności, także w zamówieniach publicznych.

Obowiązek uwzględniania zasady dostępności w zamówieniach publicznych wynika bezpośrednio z treści art. 100 ustawy Pzp.

Zgodnie z art. 100 ust. 1 ustawy Pzp w przypadku zamówień przeznaczonych do użytku osób fizycznych, w tym pracowników zamawiającego, opis przedmiotu zamówienia sporządza się, z uwzględnieniem wymagań w zakresie dostępności dla osób niepełnosprawnych oraz projektowania z przeznaczeniem dla wszystkich użytkowników, chyba że nie jest to uzasadnione charakterem przedmiotu zamówienia. Natomiast zgodnie z ust. 2 ww. przepisu jeżeli wymagania, o których mowa w ust. 1, wynikają z aktu prawa Unii Europejskiej, przedmiot zamówienia, w zakresie wymagań dotyczących dostępności dla osób niepełnosprawnych oraz projektowania z przeznaczeniem dla wszystkich użytkowników, opisuje się przez odesłanie do tego aktu.

Obok ustawy Pzp, aktem prawnym, który zobowiązuje zamawiających do uwzględniania dostępności w zamówieniach publicznych, jest również ustawa o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami²⁶. Akt ten jest podstawowym narzędziem realizacji programu rządowego Dostępność Plus²⁷.

Warto wziąć również pod uwagę, a w przypadku projektów finansowanych ze środków unijnych należy stosować wymagania określone w „Wytycznych dotyczących realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027” oraz załącznikach do tego dokumentu „Załącznik nr 1. Standard minimum realizacji zasady równości kobiet i mężczyzn w ramach projektów współfinansowanych z EFS+” oraz „Załącznik nr 2. Standardy dostępności dla polityki spójności 2021-2027”²⁸.

Kształt wymagań w zakresie dostępności oraz projektowania uniwersalnego determinowany jest głównie specyfiką przedmiotu zamówienia. Inaczej wymagania te sformułujemy w przypadku zamówienia na wykonanie serwisu internetowego, inaczej w przypadku dostawy autobusu, a jeszcze inaczej w opisie usługi organizacji konferencji. W przypadku tego ostatniego przedmiotu zamówienia na postać warunków w tym zakresie wpłynie dodatkowo formuła wydarzenia. W przypadku konferencji stacjonarnej uwaga zostanie skierowana przede wszystkim na dostępność architektoniczną (miejsce wydarzenia) oraz informacyjno-komunikacyjną, w przypadku wydarzenia online – na dostępność cyfrową.

²⁶ Art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (t.j. Dz. U. 2022 r., poz. 2240).

²⁷ Uchwała nr 102/2018 Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2018 r. w sprawie ustanowienia Rządowego Programu Dostępność Plus, [Program rządowy Dostępność Plus 2018-2025 \(funduszeuropejskie.gov.pl\)](https://www.funduszeuropejskie.gov.pl)

²⁸ <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-na-lata-2021-2027/prawo-i-dokumenty/wytyczne/wytyczne-dotyczace-realizacji-zasad-rownosciovych-w-ramach-funduszy-unijnych-na-lata-2021-2027/>

W przypadku niektórych przedmiotów zamówienia wymagania w zakresie dostępności sformułowane są już w stosownych przepisach prawnych, do których zamawiający powinni odnieść się w dokumentacji zamówienia. Przykładem jest ustawa Prawo budowlane²⁹ i akty wykonawcze do tej ustawy, Ustawa o publicznym transporcie zbiorowym³⁰, Ustawa o dostępności cyfrowej³¹ i inne. Należy jednak pamiętać, że wymagania wskazane w tych aktach zazwyczaj wyznaczają minimalny stopień dostępności. Chcąc zwiększyć dostępność przedmiotu zamówienia, zamawiający ma prawo sformułowania w tym zakresie warunków wyższych niż minimalne - bądź w opisie przedmiotu zamówienia bądź w ramach kryteriów oceny ofert.

Poniżej przedstawiono przykłady zapisów pozwalających na uwzględnienie potrzeb osób z niepełnosprawnościami w ramach opisu przedmiotu zamówienia³². Przykłady te mogą stanowić dla zamawiających inspirację, a same zapisy dokumentacji – punkt wyjścia dla wymagań w zakresie dostępności określanych w ramach udzielanych przez nich zamówień. W każdym przypadku zamawiający powinien dostosować przykładowe zapisy do konkretnego stanu faktycznego w prowadzonym postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego.

Realizacja działań informacyjno-promocyjnych dotyczących efektów realizacji projektu

1. Przedmiotem zamówienia jest:

- przygotowanie i organizacja plenerowych wystaw fotografii przedstawiających projekty w wybranych lokalizacjach w Polsce;
- realizacja spotów informacyjno-promocyjnych wyświetlanych na ekranach w pociągach i pojazdach komunikacji miejskiej w pojazdach wybranych przewoźników, w wybranych lokalizacjach w Polsce, z wykorzystaniem materiałów do przygotowania wystawy;
- stworzenie elektronicznej publikacji o efektach wdrażania projektu z wykorzystaniem materiałów do przygotowania wystaw i spotów.

2. Wykonawca zadba, aby produkty powstałe w wyniku wykonania zadania (wystawa, spoty i publikacja) były dostępne dla użytkowników z niepełnosprawnościami, w tym w szczególności, aby:

- zwiedzanie wystaw było możliwe dla wszystkich, również dla osób z niepełnosprawnościami ruchowymi (m.in. budynek i pomieszczenia, w których organizowane są wystawy powinny być dostępne architektonicznie, widoczność plansz dostosowana również dla osób ze specjalnymi potrzebami),
- przygotowane materiały graficzne oraz publikacja muszą spełniać warunki dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, tj. m.in. należy uwzględnić zwiększenie kontrastu między tłem a tekstem, stosować czcionki bezszeryfowe odpowiedniej wielkości, tekst powinien być wyrównany do lewej strony, zapewnić dostosowanie pliku z publikacją do czytników dla osób niewidomych,

²⁹ T.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 682 z późn. zm.

³⁰ T.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1343, 2666, z 2023 r. poz. 1003, 1234, 1688, 1720.

³¹ T.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 1440.

³² W oparciu o dokumentację przetargową wybranych zamawiających m.in. Głównego Urzędu Statystycznego, Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej, Muzeum Łazienki Królewskie i innych.

- w publikacji wykonawca stworzy dla obrazów i grafik opisy alternatywne dla osób niewidomych.
3. Wykonawca powinien zadbać o zastosowanie Standardów dostępności, zgodnie z dokumentem „Wytyczne dotyczące realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027”³³.

Kampania promocyjna projektu współfinansowanego ze środków unijnych

Wykonawca realizując zamówienia w powinien szczególności zwrócić uwagę na:

- przewidywanie potrzeb osób z różnymi niepełnosprawnościami i uwzględnianie ich na etapie planowania danego działania informacyjnego, promocyjnego lub edukacyjnego,
- uzupełnienie standardowego sposobu komunikacji o dodatkowe środki, które pomogą osobom z różnymi niepełnosprawnościami w odbiorze komunikatu (w szczególności audiodeskrypcja zdjęć i filmu, tłumaczenia PJM, teksty proste).
- dopasowanie zastosowanych środków oraz kontekstu komunikacji do różnych rodzajów niepełnosprawności.
- przestrzeganie Wytycznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020³⁴.

W ramach zamówienia przewidziano następujące działania:

1. Zaprojektowanie i wykonanie jednolitej identyfikacji wizualnej Projektu, w tym

opracowanie strategii komunikacji Projektu, która powinna zawierać co najmniej: analizę wstępną, sformułowanie celów strategii, określenie grup docelowych, opis planowanych działań, opis planowanych do wykorzystania narzędzi, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami, analizę możliwości realizacji strategii pod kątem narzędzi, budżetu i harmonogramu.

2. Zaprojektowanie, wykonanie, dostawa i montaż tablic informacyjnych (... szt.), tablice dwujęzyczne, w tym jedna tablica przystosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnością

(...)

³³ Aktualnie „Wytyczne dotyczące realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027” oraz załącznik do tego dokumentu „Załącznik nr 1. Standard minimum realizacji zasady równości kobiet i mężczyzn w ramach projektów współfinansowanych z EFS+” oraz „Załącznik nr 2. Standardy dostępności dla polityki spójności 2021-2027”.

³⁴ Jw.

Tablice dwujęzyczne w tym jedna przystosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, tj. umieszczona w łatwo dostępnym miejscu – tj. na wysokości dostosowanej do osób poruszających się na wózkach inwalidzkich, z użyciem czcionki bez szeryfowej, skontrastowanej z tłem (np. czarno-biała).

Wykonawca przedstawi zamawiającemu do zatwierdzenia projekt tablicy w terminie do ... dni od daty rozpoczęcia realizacji zadania. Zamawiający uwagi/zastrzeżenia zgłosi w terminie ... dni roboczych. Wykonawca uwzględni uwagi/zastrzeżenia zamawiającego w terminie ... dni roboczych od dnia zgłoszenia.

3. Publikowanie zdjęć z postępów oraz przeprowadzenie kampanii reklamowej

W ramach zamówienia ujęto również dostosowanie działań promocyjnych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami ruchowymi, sensorycznymi i intelektualnymi:

Realizując zamówienie wykonawca uwzględni zasady dostosowania działań:

dla osób z niepełnosprawnością słuchu (słabosłyszący, niesłyszący, osoby starsze) w tym:

- tłumaczenie na Polski Język Migowy (PJM) spotu promującego zakończenie Projektu, film ukazujący postać tłumacza nałożony ma być na spot (film PJM do 5 minut, przekazany Zamawiającemu w formacie Full HD rozdzielczość 1920x1080 pikseli, format mp4 lub mov),

- tłumaczenie na Polski Język Migowy (PJM) 1 konferencji prasowej podsumowującej Projekt (czas konferencji do 1 godziny), tłumaczenie symultaniczne,

- tłumaczenia na Polski Język Migowy (PJM) w formie 6 filmów wideo materiałów prasowych/aktualizacji o rozpoczęciu, przebiegu i zakończeniu Projektu (1 film trwa do 10 minut), każdy film ukazywać ma postać tłumacza na tle wskazanego zdjęcia promocyjnego przekazanego przez Zamawiającego, każdy film przekazany zostanie do Zamawiającego przez Wykonawcę w dwóch wersjach: na gładkim tle i na zdjęciu promocyjnym (plik w formacie MP4 oraz MOV, AVI).

Na każdym filmie umieszczona ma zostać tablica wstępna z tytułem relacji oraz tablica końcowa z podstawowymi informacjami dotyczącymi Projektu wraz z logotypami oraz napisy w języku polskim (czcionka bezszeryfowa, kolor dostosowany do tła) zsynchronizowane z tłumaczeniem PJM. Wykonawca prześle pliki w wersji z tłumaczem PJM oraz w wersji z tłumaczem PJM i napisami w języku polskim w jakości nie niższej niż full HD, rozdzielczość 1920x1080 pikseli, format mp4 lub mov.

Wykonawca zobowiązuje się do zapewnienia, iż tłumaczenia PJM zostaną skonsultowane i poddane korekcie pod kątem dostosowania treści dla osób niesłyszących i niedosłyszących przez osobę z dysfunkcją słuchu posiadającą udokumentowane doświadczenie w co najmniej 3 konsultacjach o charakterze kulturalnym lub edukacyjnym w ostatnich 3 latach.

dla osób z niepełnosprawnością wzroku (niewidomi, niedowidzący, osoby z różnymi wadami wzroku, osoby starsze):

- audiodeskrypcja spotu promującego zakończenie Projektu (film do 5 minut, zrealizowany przez Zamawiającego w ramach zadań własnych), opis audiodeskrypcyjny filmu, przekazany w formie nagrania audio (plik MP3 i WAV) oraz transkrypcji tekstu, nagranie audio nałożone na spot video,

- audiodeskrypcje 6 fotografii towarzyszących informacjom prasowym/aktualizacjom o rozpoczęciu, przebiegu i zakończeniu Projektu (1 audiodeskrypcja około 2 700 znaków ze spacjami), opisy audiodeskrypcyjne fotografii promocyjnych przekazanych przez Zamawiającego, każdy opis przekazany w formie nagrania audio (plik MP3 i WAV) oraz transkrypcji tekstu, nagranie audio nałożone na spot video.

Wykonawca zobowiązuje się do zapewnienia, iż audiodeskrypcje zostaną skonsultowane i poddane korekcie pod kątem dostosowania treści dla osób niewidomych i niedowidzących przez osobę z dysfunkcją wzroku posiadającą udokumentowane doświadczenie w co najmniej 3 konsultacjach o charakterze kulturalnym lub edukacyjnym w ostatnich 3 latach.

dla osób z niepełnosprawnością intelektualną i zaburzeniami:

- opisy w formie tekstów prostych (inaczej tekstów łatwych) dostosowanych do potrzeb i możliwości osób z niepełnosprawnością intelektualną lekką i zaburzeniami (6 opisów dotyczących wskazanych przez Zamawiającego materiałów takich jak informacje, komunikaty prasowe itp., tekst do 3 500 znaków ze spacjami).

Tekst prosty to przekaz oparty na zdaniach prostych, niewielokrotnie złożonych. Używa sformułowań oznajmujących w stronie czynnej, unika zdań przeczących. Unika metafor, określeń abstrakcyjnych, wyrazów obcych, nadmiernej terminologii specjalistycznej, sformułowań urzędniczych lub prawniczych, skrótów, zawiera wyjaśnienie kluczowych dla przekazu definicji. W sposób jasny i przystępny przekazuje najważniejsze informacje. Zapis tekstu łatwego: czcionka bezszeryfowa, nie mniejsza niż 14 pkt, interlinia nie mniejsza niż 1,5. Tekst łatwy spełnia standardy przygotowania tekstu łatwego w czytaniu opracowane przez organizacje pozarządowe z Europy, zrzeszone w organizacji parasolowej Inclusion Europe. Wykonawca zobowiązuje się do zapewnienia, iż teksty łatwe do czytania zostaną skonsultowane z osobą z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim.

Usługa przeprowadzenia kampanii informacyjnej/promocyjnej poprzez publikację filmów/spotów w mediach

1. Kampania promocyjna będzie prowadzona w oparciu o zróżnicowany przekaz (z wykorzystaniem co najmniej dwóch kanałów sensorycznych tj. wzrok, słuch).
2. W związku z powyższym materiały powinny zawierać:
 - a) audiodeskrypcję; w przypadku audiodeskrypcji, odbiorca będzie miał możliwość włączyć lub wyłączyć ją w dowolnym momencie a nagranie będzie zawierać informację mówiącą jak to zrobić,

- b) napisy rozszerzone, które obok dialogów będą zawierać wszystkie inne informacje niezbędne do zrozumienia przekazu (np.: muzyka, odgłosy w tle, śmiech itd.)
 - c) tłumaczenie na Polski Język Migowy.
3. Użyty język będzie zrozumiały dla przeciętnego obywatela (zawierający jak najmniej specjalistycznego słownictwa, unikający skomplikowanej składni, zachowujący naturalny szyk zdania).

W przypadku każdego zamówienia zapisy w zakresie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami zawarte w opisie przedmiotu zamówienia powinny być odpowiednio dostosowane do wymagań zamawiającego. Przykładem w tym zakresie może być organizacja wydarzeń, które mogą mieć różny charakter (otwarty, zamknięty), formułę (stacjonarną, online), i których uczestnicy mogą mieć różne potrzeby. Mimo że część wymagań dotyczących dostępności wynika wprost z przepisów prawnych, często wyznaczają one jedynie minimalny poziom. Chcąc zatem zapewnić wyższy poziom dostępności wydarzenia dla osób z niepełnosprawnościami, zamawiający może sformułować bardziej rygorystyczne wymagania w tym zakresie, a także sięgnąć po dodatkowe aspekty dotyczące organizacji wydarzeń, które w istotny sposób mogą przyczynić się do zwiększenia ich dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Są to m.in.:

- umożliwienie osobom zainteresowanym udziałem w wydarzeniu rejestracji poprzez formularz udostępniony na stronie internetowej. W ramach takiego formularza można uwzględnić zapytanie o szczególne potrzeby dotyczące przykładowo zapewnienia tłumacza języka migowego, zapewnienie asysty, zapewnienie posiłków dla osób ze szczególnymi potrzebami żywieniowymi itp. Na podstawie informacji uzyskanych z formularzy, zamawiający może z odpowiednim wyprzedzeniem zgłosić wykonawcy faktyczne potrzeby uczestników. Pozwala to nie tylko na sprawną organizację wydarzenia, ale również na uniknięcie dodatkowych kosztów, z którymi mogą niekiedy wiązać się rozwiązania w zakresie dostępności.

- zapewnienie podczas wydarzenia tłumaczenia na język migowy,

- przygotowanie przez prelegentów dostępnej prezentacji (mała ilość tekstu na slajdzie, odpowiedni kontrast, prosta i duża czcionka etc.)

- przygotowanie materiałów szkoleniowych, konferencyjnych w formie papierowej lub cyfrowej z zachowaniem standardów dostępności (prosty język, odpowiedni kontrast tła, prosta, duża czcionka, wyrównanie do lewej, odpowiedni rodzaj papieru etc.).

Organizacja wydarzeń na potrzeby zamawiającego

Przedmiotem zamówienia jest usługa przygotowania, organizacji i obsługi wydarzeń (stacjonarnych w siedzibie zamawiającego, jak i plenerowych) na zlecenie zamawiającego

1. Dostosowanie wydarzeń do potrzeb osób z niepełnosprawnościami

- 1.1. Obowiązkiem wykonawcy będzie zapewnienie, aby wydarzenia były dostępne dla osób z różnymi typami niepełnosprawności.

- 1.2. W ramach zamówienia wykonawca zapewni dostępność dla osób z następującymi typami niepełnosprawności:
- a) wzrokowa (np. asystent, przewodnik osoby niewidomej, audiodeskrypcja na żywo, realizowana przy pomocy indywidualnych odbiorników (np. do tłumaczenia symultanicznego) z możliwością nagrania i wykorzystania w transmisji internetowej).
 - b) słuchowa (np. oznakowanie symbolem pętli). Zamawiający informuje, że na wyposażeniu sali w siedzibie zamawiającego znajduje się pętla indukcyjna wraz z systemem Monacor LA-202 (wzmacniacz pętli). Wykonawca jest zobowiązany do wykorzystania ww. pętli.
 - c) ruchowa (obniżony moduł lady recepcyjnej).
 - d) osoby głuchoniewidome (np. asystent/ tłumacz).
- 1.3. Zamawiający zastrzega, że może zrezygnować częściowo lub w całości z wymagań w zakresie zapewnienia dostępności. Stosowna informacja zostanie przekazana wykonawcy najpóźniej na 3 dni robocze przed terminem wydarzenia. W przypadku skorzystania z możliwości rezygnacji w wyznaczonym terminie, wykonawca nie uwzględni kosztu zapewnienia dostępności/ wynajmu sprzętu na fakturze za dane zlecenie.

Organizacja konferencji w formule stacjonarnej

Droga prowadząca do miejsca konferencji jest utwardzona, bez schodów, wysokich krawężników czy innych utrudnień komunikacyjnych czy terenowych.

W bezpośrednim otoczeniu budynku, w którym odbywa się wydarzenie (możliwie blisko wejścia do budynku) zlokalizowane są miejsca parkingowe dla osób z niepełnosprawnościami – odpowiednio oznakowane i o odpowiednich wymiarach (zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz.U. 2019 poz. 1065 z późn.zm.).

Zamawiający wymaga, aby konferencja odbyła się w obiekcie konferencyjnym/hotelu lub innym obiekcie umożliwiającym zorganizowanie konferencji. Obiekt powinien posiadać ochronę fizyczną przewidzianą przepisami prawa odpowiednimi dla rodzaju obiektu, w którym odbywa się konferencja i charakterem wydarzenia z uwzględnieniem liczby uczestników wydarzenia oraz być dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnością w szczególności:

1. Wejście do budynku dostosowane jest dla osób z niepełnosprawnością ruchową – znajduje się na poziomie ulicy (brak schodów, progów itp.).
2. W przypadku występowania schodów wykonawca zapewni wejście alternatywne w postaci pochylni (minimalne wymiary pochylni zgodne z ww. Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury).

3. W przypadku braku pochylni, wykonawca zapewni wejście alternatywne innego rodzaju np. w postaci platformy, podnośnika czy schodolazu, które pozwala na samodzielny obsługę urządzenia przez osobę z niepełnosprawnością.
4. W przypadku braku wejścia alternatywnego opisanego w punkcie 3. zamawiający dopuszcza wejście alternatywne np. w postaci platformy, podnośnika czy schodolazu wymagające obsługi urządzenia przez osobę z personelu wykonawcy, pod warunkiem zapewnienia takiej osoby przez wykonawcę.
5. Wejście do budynku powinno umożliwiać swobodny przejazd osobom na wózkach inwalidzkich, tj. powinno mieć odpowiednią szerokość (min. 90 cm) oraz zapewniać odpowiednie pole manewru, powinno być również właściwie oznakowane (np. w przypadku szklanych drzwi wejściowych – z kontrastowymi oznaczeniami na odpowiedniej wysokości).
6. W budynku drzwi wejściowe są automatycznie rozwierane lub rozsuwane, wzbudzone na detektor ruchu.
7. Zamawiający dopuszcza wejście do budynku z drzwiami obrotowymi lub tradycyjnymi wahadłowymi, wyłącznie pod warunkiem usytuowania przy nich drzwi rozwieranych lub rozsuwanych automatycznie, przystosowanych do ruchu osób niepełnosprawnych.
8. Budynek powinien być wyposażony w dźwig osobowy (windę wewnętrzną) przystosowany do przewozu osób niepełnosprawnych, umożliwiający dotarcie osobom niepełnosprawnym do pomieszczeń, w których organizowana będzie konferencja, podawane będą posiłki oraz do zaplecza sanitarnego.
9. Pomieszczenia ogólnodostępne ze zróżnicowanym poziomem podłóg powinny być przystosowane do ruchu osób niepełnosprawnych.
10. Wykonawca zapewni, aby recepcja w holu wejściowym dostosowana była do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, w tym posiadała obniżoną część kontuaru pozwalającą na swobodny dojazd i komunikację osobie poruszającej się na wózku inwalidzkim (o maksymalnej wysokości 90 cm od posadzki) oraz wyposażona była w pętlę indukcyjną na potrzeby osób słabo słyszających.
11. Wykonawca w dniu konferencji zapewni w holu wejściowym informację np. w postaci tablicy informacyjnej (bądź ekranu) przedstawiającą rozmieszczenie dedykowanych konferencji pomieszczeń, wind, toalet itp. Tablica powinna być umieszczona na takiej wysokości aby również osoba poruszająca się na wózku inwalidzkim mogła odszukać potrzebną informację bez nadmiernego wysiłku. Informacje widniejące na tablicy powinny być przedstawione w sposób czytelny i jednoznaczny.
12. W przypadku gdy zamawiający otrzyma informacje o uczestnictwie w konferencji osób słabowidzących, na minimum 10 dni roboczych przed dniem konferencji powiadomi wykonawcę, aby ten zapewnił dodatkową tablicę informacyjną zapisaną w alfabecie Braille'a bądź tyflografikę przedstawiającą układ budynku, możliwą do odczytania w sposób dotykowy.
13. Korytarze w budynku, w którym odbywa się wydarzenie powinny mieć szerokość min. 150 cm, umożliwiając swobodny przejazd oraz mijanie się osobom na wózkach

inwalidzkich. Wzdłuż korytarza nie może być stopni, schodów czy progów, jak również innych elementów utrudniających poruszanie się osobom z niepełnosprawnościami np. wiszących szafek, gablot itp.

14. Pomieszczenia w budynku, jak również dojścia do nich (sale konferencyjne, toalety, windy itp.) muszą być odpowiednio oznaczone, w tym w sposób kontrastowy na potrzeby osób słabowidzących.
15. Windy w budynku, w którym odbywa się wydarzenie powinny być przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych, zgodnie z ww. Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury, tj. - kabina powinna mieć szerokość co najmniej 1,1 m i długość 1,4 m, poręcz na wysokości 0,9 m oraz tablicę przyzywową na wysokości od 0,8 m do 1,2 m w odległości nie mniejszej niż 0,5 m od naroża kabiny z dodatkowym oznakowaniem dla osób niewidomych i informacją głosową.
16. W budynku, w którym odbywa się wydarzenie musi się znajdować się zaplecze higieniczno-sanitarne dla 90 osób uczestniczących w konferencji, tj. szatnia oraz toalety, w tym co najmniej jedna przeznaczona dla osób niepełnosprawnych, której minimalne parametry odpowiadają parametrom określonym ww. Rozporządzeniu Ministra Infrastruktury. W szczególności oznacza to zapewnienie minimalnej szerokości drzwi do toalety - 90 cm, braku schodów na trasie do wc, długości wc (od ściany tylnej) nie mniejszej niż 70 cm, uchwytów po lewej i po prawej stronie ustępu, odpowiedniej wysokości muszli toaletowej (ok. 45-50 cm), systemu automatycznego spłukiwania bądź przycisku do spłukiwania umieszczonego z boku na wysokości nie większej niż 120 cm, podwieszanej umywalki zamontowanej na odpowiedniej wysokości z miejscem na nogi i wózek inwalidzki, lustro na poziomie osoby na wózku inwalidzkim i dolnej krawędzi nie wyżej niż 100 cm od podłogi, a także wyposażenia toalety w przycisk umożliwiający wezwanie pomocy oraz w antypoślizgowe płytki.
17. W przypadku wystąpienia potrzeb uczestników spotkania, zamawiający wymaga, aby wykonawca:
 - 1) w czasie trwania konferencji, na wniosek zamawiającego zgłoszony w zleceniu szczegółowym, zapewnił tłumacza migowego;
 - 2) w czasie trwania konferencji, na wniosek zamawiającego zgłoszony w zleceniu szczegółowym, zapewnił asystenta osób z niepełnosprawnością.

Przykłady zapisów do umowy, w tym zapisów w zakresie kar umownych

1. W ramach realizacji wymagań klauzul społecznych, wykonawca zobowiązuje się do:
 - 1) zapewnienia, na wniosek zamawiającego, tłumacza migowego w czasie trwania konferencji, z zastrzeżeniem, że potrzeba zapewnienia tłumacza migowego wskazana zostanie przez zamawiającego w zleceniu szczegółowym, o którym mowa w punkcie ... umowy;
 - 2) zapewnienia, na wniosek zamawiającego, asystenta osób niepełnosprawnych w czasie trwania konferencji, z zastrzeżeniem, że potrzeba zapewnienia asystenta osób niepełnosprawnych wskazana zostanie przez zamawiającego w zleceniu szczegółowym, o którym mowa w punkcie umowy.

2. W przypadku:

- 1) braku zapewnieniu tłumacza migowego, zgodnie z zapotrzebowaniem zamawiającego wskazanym w zleceniu szczegółowym, zamawiający naliczy wykonawcy karę umowną, o której mowa w § ... Umowy,
- 2) braku zapewnienia asystenta osób niepełnosprawnych, zgodnie z zapotrzebowaniem zamawiającego wskazanym w zleceniu szczegółowym, zamawiający naliczy wykonawcy karę umowną, o której mowa w § ... Umowy.

Zamówienie na usługę konferencyjną

Sala, w której odbywać się będzie wydarzenie nie posiada barier architektonicznych (progów, kolumn, filarów, podestów itp.), które utrudniałyby poruszanie się w niej osobom z niepełnosprawnościami.

Wykonawca zapewni odpowiednią liczbę miejsc dla uczestników wydarzenia (np. w postaci stołów i krzeseł bądź krzeseł), przygotowanych w układzie ... (szkolnym/konferencyjnym itp.), w tym ... liczbę miejsc dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich. Liczba miejsc dla osób poruszających się na wózkach zostanie podana przez zamawiającego nie później niż dni przed datą wydarzenia.

Sala, w której będzie odbywać się wydarzenie wyposażona jest w system wspomaganie słuchu np. pętlę indukcyjną, system FM lub inny umożliwiający wzmocnienie dźwięku dla osób z aparatami słuchowymi,

Zamawiający zastrzega sobie prawo do kontroli w miejscu obiektu, zaoferowanego przez wykonawcę, którego oferta została oceniona jako najkorzystniejsza, w zakresie spełnienia przez obiekt wymogów dotyczących dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Kary umowne

Strony ustalają odpowiedzialność za niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy w zakresie spełnienia przez wykonawcę wymagań w zakresie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami wymienionymi w załączniku nr... do umowy w formie kar umownych, w następujących przypadkach i wysokościach:

1. Kara umowna nie zostanie naliczona jeśli niezwłocznie po identyfikacji oraz wskazaniu przez zamawiającego braków w zakresie spełnienia wymogu dotyczącego dostępności dla osób z niepełnosprawnościami określonego w załączniku nr... , wykonawca podejmie odpowiednie działania zapewniając w efekcie dostępność dla osób z niepełnosprawnościami zgodną z wymaganiami określonymi w załączniku nr... do umowy.
2. W przypadku gdy po zgłoszeniu przez zamawiającego braków w zakresie spełnienia wymogu dotyczącego dostępności dla osób z niepełnosprawnościami określonego w załączniku nr... , wykonawca nie podejmie odpowiednich działań mających na celu

zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami zgodnie z wymaganiami określonymi w załączniku nr... , bądź działania te okażą się nieskuteczne, wykonawca zapłaci zamawiającemu karę umowną w wysokości... zł (opcjonalnie:% wartości wynagrodzenia brutto wymienionego w § ... umowy).

Zamówienie na usługę cateringową

1. Na potrzeby obiadu serwowanego w trakcie wydarzenia wykonawca zapewni stoły tradycyjne/stoliki koktajlowe w ilości odpowiedniej dla liczby osób zgłoszonych przez zamawiającego. Jednocześnie wykonawca zapewni takie ustawienie stołów/stolików koktajlowych, aby możliwe było swobodne poruszanie się między nimi osób na wózkach inwalidzkich (zachowane zostaną odpowiednie odległości między stolikami).
2. Wykonawca zapewni również stoły tradycyjne/stoliki koktajlowe umożliwiające spożycie posiłku osobom poruszającym się na wózkach inwalidzkich (w przypadku stołów pozostawienie wolnych miejsc bez krzeseł umożliwiające swobodne podjechanie wózka do stołu, w przypadku stolików koktajlowych – zapewnienie stolików o odpowiednio mniejszej wysokości).
3. Liczba stołów/stolików koktajlowych, miejsc dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich zostanie zgłoszona wykonawcy najpóźniej w terminie..... przed terminem wydarzenia.
4. W ramach usługi cateringowej wykonawca zapewni posiłki dla osób o szczególnych potrzebach żywieniowych (np. posiłki diety niskobiałkowej) dla% ogólnej liczby uczestników (bądź w liczbie podanej przez Zamawiającego) zgłoszonych w maksymalnym terminie dni przed terminem wydarzenia.

Usługa opracowania systemu stron internetowych

Zaprojektowane strony muszą być zgodne z wytycznymi dostępności WCAG 2.1, Ustawą o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych oraz Standardami dostępności dla polityki spójności 2014-2020³⁵.

Strony internetowe muszą spełniać m.in. następujące zasady:

1. elementy graficzne muszą mieć opis alternatywny lub możliwość ustawienia takiego tekstu przez redaktora; dodatkowo elementy klikalne po najechaniu muszą być sygnalizowane zmianą wyglądu kursora np. na „rękę”;
2. materiały audio-wideo powinny zawierać alternatywny dostęp do treści multimedialnych, czyli transkrypcje i napisy rozszerzone, o ile zawartość tego wymaga;
3. wszystkie strony serwisu (w tym strona główna) muszą mieć zachowaną prawidłową strukturę i hierarchię nagłówków, podstrony (elementy edytowalne) muszą mieć możliwość stosowania nagłówków w prawidłowej hierarchii;

³⁵ Jw.

4. strony muszą mieć możliwość stosowania nagłówków w prawidłowej hierarchii;
5. architektura informacji musi być logiczna, przejrzysta, spójna i przewidywalna;
6. elementy nawigacyjne oraz komunikaty nie mogą polegać tylko na charakterystykach zmysłowych jak np.: kształt, lokalizacja wizualna, miejsce lub dźwięk;
7. linki otwierające się w nowej karcie muszą zawierać informację o tym w tekście alternatywnym;
8. po wczytaniu strony www dźwięk nie może być automatycznie odtwarzany;
9. kontrast treści w stosunku do tła musi wynosić co najmniej 4,5:1 - wszystkie informacje, elementy nawigacyjne i formularze muszą być widoczne;
10. po powiększeniu rozmiaru czcionki do 200% nie może nastąpić utrata zawartości lub funkcjonalności serwisu;
11. treści nie mogą być przedstawione za pomocą grafiki, jeśli ta sama prezentacja wizualna może być zaprezentowana jedynie przy użyciu tekstu;
12. nawigacja w serwisie musi być również możliwa przy użyciu tylko klawiatury (bez użycia myszki);
13. serwis musi być dostosowany do prawidłowej obsługi przez programy wspomagające osoby z dysfunkcjami wzroku, tzw. czytniki ekranu (ang. screen reader);
14. fokus musi być widoczny, a najlepiej wzmocniony i spełniać minimalne wymagania kontrastu;
15. wszystkie strony serwisu muszą mieć unikalne tytuły;
16. poza standardową nawigacją muszą być jeszcze inne sposoby odnalezienia informacji jak np. mapa strony i wyszukiwarka, skiplinki;
17. serwis musi zawierać mechanizm pozwalający na ostrzeganie o otwieraniu się wybranych przez użytkownika stron w nowym oknie;
18. wszystkie pola formularzy muszą być opatrzone etykietami i muszą jednoznacznie informować o błędach lub sukcesie po ich wypełnieniu;
19. jako zabezpieczenie formularzy nie może być zastosowane rozwiązanie CAPTCHA, bazujące tylko na charakterystykach zmysłowych jak wzrok czy słuch;
20. całkowita zgodność ze standardami HTML całego serwisu (zarówno szablonów, jak i kodu generowanego z edytora treści, w którym pracuje redaktor).

Wykonawca zapewni zgodność PA z zaleceniami ATAG 2.0 (ang. Authoring Tool Accessibility Guidelines)³⁶. Zaproponowane rozwiązanie musi wspierać między innymi tworzenie semantycznych elementów HTML, takich jak: nagłówki, listy wypunktowane, tytuły podstron. Edytor ponadto powinien zawierać następujące funkcjonalności: wyrównywanie

³⁶ Wytyczne dla dostępności narzędzi autorskich (ATAG) 2.0 - dokument W3C, który definiuje standard dostępności cyfrowej dla narzędzi autorskich, takich jak np. systemy zarządzania treścią (CMS).
<https://www.w3.org/TR/ATAG20/>

bloków tekstu do danej strony, dodawanie opisów alternatywnych do elementów graficznych oraz tytułów do linków, a także umożliwiać zmianę definicji języka dla całych podstron lub pojedynczych wyrazów czy zwrotów.

Jak już zostało wspomniane, chcąc zwiększyć stopień dostępności przedmiotu zamówienia, zamawiający ma prawo sformułowania w tym zakresie warunków wyższych niż minimalne, wynikające z przepisów prawnych. Zamawiający może wymagania dotyczące dostępności rozwinąć bądź w opisie przedmiotu zamówienia bądź w ramach jakościowych kryteriów oceny ofert. Należy przy tym pamiętać, że wymagania w zakresie dostępności określone w kryteriach oceny ofert muszą być sformułowane w sposób zrozumiały, jednoznaczny, umożliwiający weryfikację i porównanie ofert, a także wiązać się z przedmiotem zamówienia.

Opatrzenie teczek konferencyjnych napisami wykonanym dodatkowo alfabetem Braille'a.

W przypadku posiadania wiedzy przez zamawiającego, że uczestnikami konferencji będą osoby niepełnosprawne, zamawiający zgłosi potrzebę opatrzenia teczek konferencyjnych dodatkowo napisami wykonanymi alfabetem Braille'a.

Kryterium oceny ofert: zamawiający przyzna punkty w skali od 0 do 10 punktów w zależności od zadeklarowania przez wykonawcę opatrzenia teczek konferencyjnych napisami wykonanymi dodatkowo alfabetem Braille'a.

Zamawiający przyzna, w zależności od deklaracji wykonawcy następującą ilość punktów w **kryterium społecznym „S2”**:

- 1) 0 pkt - za brak deklaracji opatrzenia teczek konferencyjnych napisami wykonanymi dodatkowo alfabetem Braille'a,
- 2) 10 pkt - za zadeklarowanie opatrzenia teczek konferencyjnych napisami wykonanym dodatkowo alfabetem Braille'a.

Zapisy do formularza ofertowego

Deklaruję / deklarujemy wykonanie szt. teczek konferencyjnych opatrzonych napisami wykonanymi alfabetem Braille'a, o których mowa w załączniku nr ... do SWZ – **TAK** / **NIE***.

* niepotrzebne skreślić

Postanowienia umowne, w tym zapisy dotyczące kar umownych

1. Wykonawca, zgodnie z oświadczeniem zawartym w Formularzu ofertowym, wykona ... szt. teczek konferencyjnych opatrzonych napisami wykonanymi alfabetem Braille'a, o których mowa w paragrafie ... umowy.
2. Realizacja wymagania wskazanego w ust. 1 zostanie potwierdzona w Protokole odbioru dostawy, którego wzór stanowi załącznik nr ... do niniejszej umowy.

3. W przypadku braku wykonania ... szt. teczek konferencyjnych opatrzonych napisami wykonanymi alfabetem Braille'a zamawiający naliczy karę umowną w wysokości złotych / ... % łącznego wynagrodzenia brutto przysługującego Wykonawcy.

Zapisy do protokołu odbioru

Wykonawca, zgodnie z oświadczeniem zawartym w Formularzu ofertowym, wykonał ... szt. teczek konferencyjnych opatrzonych napisami wykonanymi alfabetem Braille'a - **TAK / NIE***

*niepotrzebne skreślić